

Brüssel, 16. veebruar 2023
(OR. en)

6290/23

Institutsioonidevaheline
dokument:
2022/0039(COD)

CODEC 168
ESPACE 4
RECH 43
COMPET 98
IND 47
EU-GNSS 5
TRANS 52
AVIATION 31
MAR 18
TELECOM 35
MI 100
CSC 74
CSCGNSS 1
CSDP/PSDC 119
PE 7

KIRJALIK TEAVE

Saatja: Nõukogu peasekretariaat

Saaja: Alaliste esindajate komitee / nõukogu

Teema: Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, millega kehtestatakse liidu turvalise ühenduvuse programm aastateks 2023–2027 – Euroopa Parlamendi esimese lugemise tulemus (Strasbourg, 13.–16. veebruar 2023)

I. SISSEJUHATUS

Vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 294 ja kaasotsustamismenetluse praktilist korda käsitlevale ühisele deklaratsioonile¹ toimus nõukogu, Euroopa Parlamendi ja komisjoni vahel rida mitteametlikke kontakte eesmärgiga jõuda eespool nimetatud eelnõu suhtes kokkuleppele esimesel lugemisel.

¹ ELT C 145, 30.6.2007, lk 5.

Sellega seoses esitas tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjoni (ITRE) esimees Cristian-Silviu BUȘOI (PPE, RO) tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjoni nimel eespool nimetatud määruse ettepaneku muutmiseks ühe kompromissmuudatusettepaneku (muudatusettepanek nr 2). Kõnealuse muudatusettepaneku suhtes jõuti kokkuleppele eespool nimetatud mitteametlike kontaktide käigus. Muid muudatusettepanekuid ei esitatud.

II. HÄÄLETUS

Täiskogu võttis 14. veebruaril 2023 toimunud hääletusel vastu eespool nimetatud määruse ettepaneku muutmiseks esitatud kompromissmuudatusettepaneku (muudatusettepanek nr 2). Muid muudatusettepanekuid vastu ei võetud. Selliselt muudetud komisjoni ettepanek kujutab endast parlamendi esimese lugemise seisukohta, mis on esitatud käesoleva dokumendi lisa toodud parlamendi seadusandlikus resolutsioonis².

Parlamendi seisukoht vastab institutsioonide vahel eelnevalt kokkulepitule. Seetõttu peaks nõukogul olema võimalik parlamendi seisukoht heaks kiita.

Õigusakt võetakse seejärel vastu parlamendi seisukohale vastavas sõnastuses.

² Seadusandlikus resolutsioonis esitatud parlamendi seisukoha versioonis on ära märgitud muudatusettepanekutega komisjoni ettepanekusse tehtud muudatused. Komisjoni teksti lisatud tekst on esile tõstetud *paksu kaldkirjaga*. Sümbol „■“ tähistab väljajäetud teksti.

P9_TA(2023)0033

Liidu turvalise ühenduvuse programm 2023–2027

Euroopa Parlamendi 14. veebruari 2023. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse liidu turvalise ühenduvuse programm aastateks 2023–2027 (COM(2022)0057 – C9-0045/2022 – 2022/0039(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2022)0057),
 - võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2 ja artikli 189 lõiget 2, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C9-0045/2022),
 - võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,
 - võttes arvesse vastutava komisjoni poolt kodukorra artikli 74 lõike 4 alusel heaks kiidetud esialgset kokkulepet ja nõukogu esindaja poolt 23. novembri 2022. aasta kirjas võetud kohustust kiita Euroopa Parlamendi seisukoht heaks vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõikele 4,
 - võttes arvesse kodukorra artiklit 59,
 - võttes arvesse eelarvekomisjoni arvamust,
 - võttes arvesse tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjoni raportit (A9-0249/2022),
1. võtab vastu allpool toodud esimese lugemise seisukoha;
 2. kiidab heaks käesolevale resolutsioonile lisatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu ühisavalduse, mis avaldatakse *Euroopa Liidu Teataja* C-seerias;
 3. kiidab heaks käesolevale resolutsioonile lisatud Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühisavalduse, mis avaldatakse *Euroopa Liidu Teataja* C-seerias;
 4. palub komisjonil ettepaneku uuesti Euroopa Parlamendile saata, kui komisjon asendab selle uue ettepanekuga, muudab seda oluliselt või kavatses seda oluliselt muuta;
 5. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

P9_TC1-COD(2022)0039

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 14. veebruaril 2023. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2023/..., millega kehtestatakse liidu turvalise ühenduse programm aastateks 2023–2027

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 189 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt³

³ Euroopa Parlamendi 14. veebruari 2023. aasta seisukoht.

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Ülemkogu 19.–20. detsembri 2013. aasta järel dustes väljendati heameelt selle üle, et liikmesriikide, komisjoni ja Euroopa Kosmoseagentuuri (ESA) tihedas koostöös valmistatakse ette järgmise põlvkonna riiklikku satelliitsidet. Riiklik *satelliitside* on ka 2016. aasta juunis avaldatud Euroopa Liidu üldise välis- ja julgeolekupoliitika strateegia üks elemente. Riiklik *satelliitside* peaks aitama ELil reageerida hübriidohtudele ning toetama ELi merendusjulgeoleku strateegiat ja *ELi* Arktika-poliitikat.
- (2) Euroopa Ülemkogu 21.–22. märtsi 2019. aasta järel dustes rõhutati, et liit peab konkurentsivõimelise, turvalise, kaasava ja eetilise ning maailmatasemel ühenduvusega digimajanduse arendamisel veelgi kaugemale minema.
- (3) Komisjoni 22. veebruari 2021. aasta teatises „Tegevuskava sünergia kohta tsiviil-, kaitse- ja kosmose tööstuse vahel“ on märgitud, et selle eesmärk on teha kiire ühenduvus Euroopas kõigile kättesaadavaks ning luua vastupanuvõimeline ühenduvussüsteem, mis võimaldab Euroopal ühenduse säilitada ükskõik millises olukorras.

- (4) *Nõukogus 21. märtsil 2022 vastu võetud julgeoleku- ja kaitsevaldkonna strateegilises kompassis* tunnistatakse, et liidu ja selle liikmesriikide kosmosetaristu aitab tugevdada meie kerksust ning pakub põhiteenuseid, millega asendatakse või täiendatakse telekommunikatsiooni maapealseid taristuid. *Seepärast kutsutakse kõnealuses dokumendis liitu üles töötama liidu kosmosepõhist ülemaailmset turvalist sidesüsteemi käsitleva ettepaneku kallal.*

(5) ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/696⁴ loodud liidu kosmoseprogrammi üheks komponendiks on GOVSATCOM, mille eesmärk*** on tagada GOVSATCOMi kasutajatele usaldusväärsete, turvaliste, ***skaleeritavate*** ja kulutõhusate satelliitide teenuste pikaajaline kättesaadavus. Määrusega (EL) 2021/696 on ette nähtud, et GOVSATCOMi komponendi esimeses etapis kuni umbes aastani 2025 ***koondatakse*** olemasolev suutlikkus ***ühiskasutuseks ja seda jagatakse GOVSATCOMi keskuse kaudu***. Sellega seoses peaks komisjon hankima GOVSATCOMi suutlikkuse liikmesriikidelt, kellel on olemas riiklikud süsteemid ja kosmosesuutlikkus, ning kommertsotstarbelise satelliitide või kommertsteenuste pakkujatelt, võttes arvesse liidu olulisi julgeolekuhuvet. Selles esimeses etapis põhineb GOVSATCOMi teenuste kasutuselevõtt järkjärgulisel lähenemisviisil, ***pidades silmas GOVSATCOMi keskuse taristu suutlikkuse suurendamist***. Selle lähenemisviisi puhul lähtutakse samuti eeldusest, et kui esimese etapi käigus tulevase nõudluse ja pakkumise kohta tehtud üksikasjalikust analüüsist selgub, et kõnealune lähenemisviis ei ole muutuvale nõudlusele vastamiseks piisav, on vaja siirduda teise etappi ja arendada koostöös erasektoriga, näiteks liidu satelliidioperaatoritega, välja täiendav oludele vastav kosmosetaristu või kosmosealane suutlikkus.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/696, millega luuakse liidu kosmoseprogramm ja Euroopa Liidu Kosmoseprogrammi Amet ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 912/2010, (EL) nr 1285/2013 ja (EL) nr 377/2014 ning otsus nr 541/2014/EL (ELT L 170, 12.5.2021, lk 69).

- (6) *22. märtsil 2017 kinnitas nõukogu poliitika- ja julgeolekukomitee riikliku satelliitside (GOVSATCOM) kõrgetasemeliste tsiviil- ja sõjaliste kasutajavajaduste dokumendi, mille koostas Euroopa välisteenistus ja milles on ühendatud sõjaliste kasutajate vajadused, mille Euroopa Kaitseagentuur määras kindlaks oma 2013. aastal vastu võetud ühises stabiieesmärgis, ning komisjoni kogutud tsiviilkasutajate vajadused. Komisjoni edasised analüüsid näitasid, et liidu praegune satelliitside pakkumine, mis põhineb nii riiklike süsteemidega liikmesriikide kui ka erasektori suutlikkusel, ei vasta riikliku nõudluse teatavatele uutele vajadustele, mille puhul esineb suundumus tõhusamate turvalahenduste, lühikese latentsusaja ja ülemaailmse katvuse poole. Neid vajadusi tuleks korrapäraselt jälgida ja uuesti hinnata.*

- (7) *Viimase aja tehnoloogilise progressi tulemusena on tekkinud mittegeostatsionaarsel orbiidil (NGSO) olevad sidesatelliitide kogumid, mis on järk-järgult hakanud pakkuma kiireid ja lühikese latentsusajaga ühendusteenuseid. Praegu on seega tekkinud ainulaadne võimalus vastata valitsuselt loa saanud kasutajate muutuvatele vajadustele, arendades välja ja võttes kasutusele täiendava taristu, kuna nõutavate teenuste osutamiseks vajalikud Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu reserveeritud sagedused on praegu liidus kättesaadavad. Kui neid sagedusi kasutusele ei võeta, aeguvad nende reserveeringud ja need eraldatakse teistele osalejatele. Kuna sagedused ja orbiidisõlmed on üha napim ressurss, peaks komisjon kasutama avatud ja läbipaistva protsessi kaudu koos liikmesriikidega võimalust sõlmida sagedusi reserveerivate liikmesriikidega spetsiaalsed litsentsilepingud riiklikul taristul põhinevate riiklike teenuste osutamiseks. Erasektor vastutab õiguste saamise eest seoses kommertsteenuste osutamiseks vajalike sageduste reserveerimisega.*
- (8) Liidu riiklike osalejate nõudlus turvaliste ja usaldusväärsete *kosmosepõhiste* satelliitsideteenuste järele kasvab, eelkõige seetõttu, et need on *kõige paremini* toimiv võimalus olukordades, kus maapealsed sidesüsteemid puuduvad või need on häiritud või ebausaldusväärsed. Taskukohane ja kulutõhus juurdepääs *satelliitsidele* on hädavajalik ka *piirkondades, kus puudub maismaataristu, sealhulgas ookeanide kohal, õhuruumis, äärealadel ja seal, kus maismaataristu toimimine on katkenud või kus seda ei saa kriisiolukorras usaldada. Satelliitside võib suurendada sidevõrkude üldist kerksust, pakkudes näiteks alternatiivi kohaliku maismaataristu vastu suunatud füüsiliste ja küberrünnete korral, samuti õnnetuste, loodusõnnetuste ning inimtegevusest tingitud õnnetuste puhul.*

(9) Liit peaks tagama, et arenevate riiklike vajaduste **ja nõudmiste** rahuldamiseks pakutakse kerkseid, ülemaailmseid, **turvalisi, kaitstud, katkematu**id, garanteeritud ja paindlikke satelliitsidelahendusi, mis tuginevad liidu tehnoloogilisele ja tööstuslikule baasile, et ■ suurendada liikmesriikide ja liidu institutsioonide tegevuse kerksust.

■

(10) Seepärast on oluline luua uus programm ■ , nimelt liidu turvalise ühenduse programm (edaspidi „programm“), et näha ette liidu **satelliidipõhine, mitut orbiiti hõlmav** sidetaristu **riiklikuks kasutuseks, integreerides ja täiendades samal ajal GOVSATCOMi komponendi raames olemasolevat ja tulevast** riiklikku ja Euroopa suutlikkust **ning arendades edasi** Euroopa kvantsidetaristu (EuroQCI) algatust **ning integreerides selle järk-järgult turvalise ühenduse süsteemi.**

- (11) Programm peaks *vastama uutele riiklikele vajadustele tõhusamate turvalahenduste, lühikese latentsusaja ja ülemaailmse katvuse osas. See peaks tagama turvaliste, autonoomsete, usaldusväärsete ja kulutõhusate riiklike satelliitide teenuste osutamise ja neile teenustele ülemaailmse katkematu juurdepääsu pikaajalise kättesaadavuse, toetades elutähtsa taristu kerksust ja kaitset, olukorratundlikkust, välistegevust, kriisiohjet ning ka liidu ja liikmesriikide majanduse, julgeoleku ja kaitse seisukohast elutähtsate rakenduste kerksust ja kaitset spetsiaalse riikliku taristu kaudu, millega integreeritakse GOVSATCOMi suutlikkus ja täiendatakse seda. Programm peaks ühtlasi seadma prioriteediks riiklike teenuste osutamise ja võimaldama Euroopa erasektoril osutada kommertsteenuseid kommertstaristu kaudu, võttes arvesse turu-uuringuid, sealhulgas konsulteerimist valitsuselt loa saanud kasutajatega.*

- (12) *Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuses (EL) 2022/2481⁵ on sätestatud rida eesmärke ja sihte kerksete, turvaliste, toimivate ja kestlike digitaristute arendamiseks liidus, sealhulgas komisjoni ja liikmesriikide digieesmärk saavutada 2030. aastaks gigabitiühenduvus kõigi jaoks. Programm peaks võimaldama ühendust kodanike ja ettevõtjate jaoks kogu liidus ja üleilmsel tasandil, muuhulgas tagades juurdepääsu tasukohasele kiirele lairibaühendusele, mis võib aidata kaotada leviaugud ja suurendada sidusust kogu liidus, sealhulgas äärepoolseimates piirkondades, maapiirkondades, perifeersetes, kaugetes ja eraldatud piirkondades ning saartel. Satelliitteenused ei saa praegu asendada maapealsete võrkude toimimist, aga võivad aidata ületada digilõhet ja, kui see on asjakohane, isegi aidata kaasa Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/1972⁵ üldeesmärkide saavutamisele.*

⁵ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta otsus (EL) 2022/2481, millega luuakse digikümnendi poliitikaprogramm 2030 (ELT L 323, 19.12, lk 4).*

⁵ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/1972, millega kehtestatakse Euroopa elektroonilise side seadustik (ELT L 321, 17.12.2018, lk 36).*

(13) *Seepärast peaks programm hõlmama määratlemis-, projekteerimis-, arendus-, valideerimis- ja seonduvad kasutuselevõtutoiminguid, mida on vaja esimeste riiklike teenuste osutamiseks vajaliku algse kosmose- ja maapealse taristu ehitamiseks. Seejärel peaks programm hõlmama järkjärgulisi kasutuselevõtutoiminguid, mille eesmärk on lõplikult välja ehitada nii kosmose- kui ka maapealne taristu, mida on vaja kõrgetasemeliste riiklike teenuste osutamiseks, mis ei ole praegu kättesaadavad ning mis ületavad taseme poolest olemasolevaid tipptasemel Euroopa satelliitsideteenuseid. Lisaks peaks programm edendama selliste kasutajaterminalide arendamist, mille abil saab kõrgetasemelisi sideteenuseid kasutada. Kasutamine peaks algama niipea kui võimalik, kuna esimeste riiklike teenuste osutamine on ette nähtud aastaks 2024, et võimalikult kiiresti asuda täitma valitsuselt loa saanud kasutajate vajadusi. Seejärel peaks programm nägema ette tegevuse, mille eesmärk on lõplikult välja ehitada nii kosmose- kui ka maapealne taristu, mida on vaja täieliku töövalmiduse saavutamiseks 2027. aastaks. Riiklike teenuste osutamine, kosmose- ja maapealse taristu käitamine, hooldus ja pidev täiustamine pärast kasutuselevõttu ning riiklike teenuste järgmiste põlvkondade arendamine peaks olema kasutamise osa.*

(14) 2019. aasta juunis allkirjastasid liikmesriigid ■ Euroopa kvantsidetaristu (EuroQCI) deklaratsiooni (edaspidi „deklaratsioon“), milles nad leppisid kokku, et tegutsevad üheskoos, koos komisjoniga ja ESA toetusel kogu liitu katva kvantsidetaristu väljaarendamise nimel. Deklaratsiooni kohaselt on EuroQCI algatuse eesmärk võtta kasutusele sertifitseeritud turvaline läbiv kvantsidetaristu, mis võimaldab edastada ja säilitada teavet ja andmeid ■ ning mis suudab ühendada kogu liidu kriitilise tähtsusega avaliku sektori sidevarasid. **Programm aitab saavutada deklaratsiooni eesmärke, arendades EuroQCI kosmose- ja maapealset taristut, mis on integreeritud programmi riiklikusse taristusse, ning arendades välja ja võttes kasutusele EuroQCI maismaataristu, mis kuulub edaspidi liikmesriikidele.** EuroQCI kosmose- ja maapealne taristu ning maismaataristu tuleks programmi raames välja arendada kahes põhietapis: algne valideerimisetapp, **mis võib hõlmata mitme eri tehnoloogia ja sideprotokollide väljatöötamist ja valideerimist, ning täieliku kasutuselevõtu etapp, sealhulgas** sobivate lahenduste leidmine satelliitidevaheliste ühenduste ning satelliitide ja maapealse taristu ning maismaataristu vahelise andmevahenduse jaoks.

- (15) *Üks EuroQCI põhifunktsioone on krüptovõtmete kvantväljastuse võimaldamine. Seni ei ole krüptovõtmete kvantväljastuse tehnoloogia ja vahendid piisavalt väljaarendatud, et neid saaks kasutada ELi salastatud teabe kaitsmiseks. Endiselt tuleb lahendada peamised krüptovõtmete kvantväljastuse turvalisust käsitlevad küsimused, nagu krüptovõtmete kvantväljastuse protokollide standardimine, kõrvalkanali analüüs ja hindamismetoodika. Seepärast peaks programm toetama EuroQCI-d ja võimaldama heakskiidetud krüptovahendite lisamist taristusse, kui need on olemas.*
- (16) *Selleks et kaitsta ELi salastatud teavet piisavalt turvalisel viisil, peaksid peamised lahendused kvantandmetöötlusest tulenevate ohtude vastu võitlemiseks seisnema konventsionaalsete lahenduste, kvanttehnoloogiajärgse krüptograafia ja võimalusel krüptovõtmete kvantväljastuse tehnoloogia kombineerimises hübriidlähenemisviisidena. Seepärast tuleks selliseid lähenemisviise programmis kasutada, et tagada nii tippasemel krüptograafia kui ka võtmeväljastus.*

- (17) Et suurendada liidu satelliitside suutlikkust, peaks programmi taristu **põhinema** GOVSATCOMi komponendi jaoks välja töötatud taristul, mis tuleks programmi integreerida ja mida programmi taristu peaks **täiendama**. Eelkõige peaks programmi maapealne taristu **põhinema** GOVSATCOMi keskustel, **mida laiendatakse kasutajate vajadustest lähtudes järk-järgult** muude maapealse taristu varade kaudu, **sealhulgas nende liikmesriikide varade kaudu, kes on valmis operatiiv- ja turvalisusnõuete alusel täiendava panuse andma**.
- (18) **Programm peaks parandama turvalist ühendust** strateegilist **huvi pakkuvates geograafilistes piirkondades**, nagu **Aafrika ja Arktika, samuti Läänemeri, Must meri, Vahemeri ja Atlandi ookean**. **Programmi alusel osutatavad teenused peaksid samuti** aitama saavutada geopoliitilist kerksust, pakkudes täiendavaid ühendusi vastavalt nende piirkondadega seotud poliitilistele eesmärkidele ja vastavalt komisjoni ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 1. detsembri 2021. aasta ühisteatisele „The Global Gateway“.

(19) *Ilma et see piiraks sideteenuseid, võiksid programmi jaoks ehitatud satelliidid olla varustatud allsüsteemidega, sealhulgas kasulike laadungitega, mis võimaldaksid suurendada liidu kosmoseprogrammi ■ komponentide suutlikkust ja teenuseid, võimaldades seeläbi välja töötada täiendavaid sidega mitteseotud teenuseid, mille üle otsustab programmikomitee asjaomane koosseis, nagu on ette nähtud määruses (EL) 2021/696, ning mida rakendatakse käesolevas määruses sätestatud tingimustel. Kui liidu kosmoseprogrammi komponentidele tulenev kasu on igakülgset tõendatud, võttes arvesse kasutajate vajadusi ja eelarvepiiranguid, võiks kõnealuseid allsüsteeme arendada nii, et nad pakuksid Galileod täiendavaid alternatiivseid positsioneerimis-, navigatsiooni- ja ajamääramisteenuseid, et tagada Euroopa Geostatsionaarse Navigatsioonilisasüsteemi (EGNOS) sõnumite edastamine lühema latentsusajaga, anda kosmoseseire käsutusse kosmosepõhised sensorid ja toetada Copernicuse praeguse suutlikkuse suurendamist, eelkõige hädaolukordade puhul ja tsiviiljulgeoleku teenuste vallas. Lisaks võiksid kõnealused allsüsteemid osutada liikmesriikidele sidega mitteseotud teenuseid tingimusel, et see ei mõjuta programmi turvalisust ega eelarvet.*

- (20) Arvestades maapealse riikliku taristu tähtsust programmi jaoks ja selle mõju programmi turvalisusele, peaks sellise taristu asukoha kindlaks määrama komisjon **kooskõlas üldiste turvalisusnõuetega ning järgides avatud ja läbipaistvat protsessi, pidades silmas tasakaalustatud jaotuse tagamist liikmesriikide vahel**. Programmi maapealse riikliku taristu, **millesse on integreeritud ka GOVSATCOMi komponendi raames välja töötatud taristu**, kasutuselevõttu võiks kaasata **Euroopa Liidu Kosmoseprogrammi Ameti (edaspidi „amet“) või ESA**, kui see on asjakohane, ja lähtudes ESA pädevusvaldkonnast.
- (21) Liidu ja selle liikmesriikide julgeoleku ning riiklike teenuste turvalisuse ja terviklikkuse seisukohalt on elutähtis, et programmi kosmosevarad saaksid **startida liidu territooriumilt. Erakorralistel igakülgsetel põhjendatud asjaoludel peaks olema võimalik, et sellised stardid toimuvad kolmanda riigi territooriumilt. Lisaks rasketele ja keskmise suurusega kandurrakettidele võiksid väikesed ja üliväikesed kandurraketid** pakkuda lisapaindlikkust, et võimaldada kosmosevarade kiiret kasutuselevõttu.

- (22) On oluline, et liidule kuuluks *kogu programmi raames välja arendatud* riikliku taristuga seotud materiaalne ja immateriaalne vara, *välja arvatud EuroQCI maismaataristu*, ning et liit tagaks samal ajal Euroopa Liidu põhiõiguste harta, sealhulgas selle artikli 17 järgimise. Kuigi need varad oleksid liidu omanduses, peaks liidul olema käesoleva määruse kohaselt ja, kui see on kohane, igale üksikjuhtumile eraldi antud hinnangu põhjal võimalus teha need varad kättesaadavaks kolmandatele isikutele või need võõrandada.■
- (23) *Kogu liitu hõlmavaid algatusi, nagu turvalise ühenduse algatus, kujundab kosmosetaristu sektoris ja kosmoseteenuste sektoris tegutsevate uuenduslike väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEed), iduettevõtjate ja suurte ettevõtjate laialdane osalemine kõikjal liidus. Viimastel aastatel on osa kosmosevaldkonnas tegutsejaid kosmosesektori proovile pannud, eelkõige on iduettevõtjad ja VKEed arendanud uuenduslikke, turupõhiseid kosmosetehnoloogiaid ja -rakendusi, mille ärimudel on vahel erinev. Selleks et tagada liidu kosmoseökosüsteemi konkurentsivõime, tuleks programmi abil maksimeerida Euroopa kosmoseökosüsteemi, sealhulgas uue kosmosetööstuse välja töötatud uuenduslike ja murranguliste tehnoloogiate ning uute ärimudelite kasutamist, eelkõige turupõhiseid uusi kosmosetehnoloogiaid ja -rakendusi arendavate VKEde, keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate ja iduettevõtjate poolt, integreerides samal ajal kogu kosmosetegevuse väärtusahela ning hõlmates kosmosetaristu ja kosmoseteenuste segmente.*

(24) *Oluline on julgustada erasektori investeeringuid asjakohaste hangete ning teenuste hankelepingute koondamise kaudu, vähendades seeläbi ebakindlust ning tagades avaliku sektori teenustega seotud vajaduste pikaajalise nähtavuse ja prognoositavuse.* Et tagada tulevikus Euroopa kosmosetööstuse konkurentsivõime, peaks programm andma panuse *ka* kõrgetasemeliste oskuste väljaarendamisse kosmosega seotud valdkondades ja toetama haridus- ja koolitustegevust ning edendama võrdseid võimalusi, soolist võrdõiguslikkust ja naiste võimendamist, et ära kasutada liidu kodanike kogu potentsiaal selles valdkonnas.

I

(25) *Kooskõlas komisjoni 11. detsembri 2019. aasta teatises „Euroopa roheline kokkulepe“ sätestatud eesmärkidega peaks programm võimalikult suures ulatuses minimeerima oma keskkonnamõju. Kuigi kosmosevarad ei tekita kasutuse ajal ise kasvuhoonegaase, mõjutavad nende tootmine ja nendega seotud maapealsed seadmed keskkonda. Selle mõju leevendamiseks tuleks võtta meetmeid. Selleks peaksid programmi raames korraldatavad hanked hõlmama kestlikkuse põhimõtteid ja meetmeid, näiteks sätteid taristu arendamise, ehitamise ja kasutuselevõtu käigus tekkivate kasvuhoonegaaside heitkoguste minimeerimiseks ja kompenseerimiseks ning meetmeid, mille eesmärk on ennetada valgusreostust, nt mõju maapealsetele astronoomilistele vaatlustele.*

(26) *Võttes arvesse kosmoseaparaatide ja kosmosejäätmete suurenevat mahtu orbiidil, peaks uus Euroopa satelliidikogum vastama ka kosmosekestlikkuse kriteeriumidele ja olema kosmoseliikluse korraldamise ning kosmose jälgimise ja seire (SST) alal hea tava näiteks, et vähendada tekkivat kosmosejäätmete hulka, ennetada orbiidil aset leidvaid eraldumisi ja kokkupõrkeid ning tagada asjakohaste meetmete võtmine kosmoseaparaadi olelusringi lõpetamiseks. Kuna kosmosekeskkonna kaitsega on seotud mitmed õigustatud muret tekitavad küsimused, mida praegu arutatakse sellistel rahvusvahelistel foorumitel nagu ÜRO avakosmose rahumeelse kasutamise komitee, on väga tähis, et liit näitaks kosmosekestlikkuse valdkonnas eeskuju. Programmi raames sõlmitud hankelepingud peaksid tagama, et kasutatav tehnoloogia võimaldab rakendada võimalikult rangeid kestlikkuse ning energia- ja ressursitõhususe standardeid.*

(27) Riiklike teenuste operatiivnõuded peaksid põhinema **valitsuselt loa saanud kasutajate vajaduste hindamisel, võttes samal ajal arvesse ka praeguste turupakkumiste võimalusi. Nende nõuete hindamisel tuleks võimalikult suures ulatuses kasutada praegust turusuutlikkust.** Lähtuvalt nendest operatiivnõuetest koos üldiste turvalisusnõuetega ja riiklike teenuste kasvava nõudlusega, tuleks välja töötada riiklike **teenuste** portfelli. **Selles** teenuste portfellis tuleks kindlaks määrata riiklike teenuste suhtes kohaldatav lähtetase. Selles tuleks samuti **kindlaks määrata sellised teenusekategoriad, mis täiendavad** määruse (EL) 2021/696 raames kindlaks määratud GOVSATCOMi teenuste portfelli. **Komisjon peaks tagama GOVSATCOMi komponendi ja programmi tegevus- ja turvalisusnõuete koostööst ja sidususe.** Selleks et säilitada teenuste nõudluse ja pakkumise parim võimalik vastavus, tuleks riiklike teenuste portfelli **kindlaks määrata 2023. aastal ja seda peaks olema võimalik** korrapäraselt ajakohastada **pärast kõnealustest tegevus- ja turvalisusnõuetest lähtuvat liikmesriikidega konsulteerimist.**

(28) Satelliitside on ammenduv ressurss, mida piirab satelliitide suutlikkus, sagedus ja geograafiline katvus. Et olla kulutõhus ja saada kasu mastaabisäästust, peaks programm *seega* optimeerima riiklike teenuste pakkumise ja nõudluse vastavust **ning vältima üleliigset suutlikkust**. Kuna aja jooksul muutub nii nõudlus kui ka võimalik pakkumine, peaks komisjon jälgima vajadust kohandada riiklike teenistuste portfelli iga kord, kui see näib olevat vajalik.

█

(29) Liikmesriikidel, nõukogul, komisjonil ja **Euroopa välis teenistusel** ning liidu ametitel ja organitel peaks olema võimalik hakata programmiosaliseks, kui nad otsustavad anda riiklike teenuste kasutajatele lube või pakkuda suutlikkust, tegevuskohti või tööruume. Arvestades, et iga liikmesriik võib ise otsustada, kas anda oma riigi riiklike teenuste kasutajatele lube, ei tohiks panna liikmesriikidele kohustust **panustada** programmi █ või majutada programmi taristut.

- (30) Iga programmiosaline peaks määrama pädeva turvalise ühenduse asutuse, kes jälgib, kas kasutajad ja muud riiklikud üksused, kellel on programmis oma roll, järgivad kohaldatavaid reegleid ja turvamenetlusi, mis on kindlaks määratud üldistes turvalisusnõuetes. ***Programmiosalised võivad sellise asutuse ülesanded anda olemasolevale asutusele.***
- (31) Käesoleva määrusega kehtestatakse ***programmi kogu kestuseks*** rahastamispakett, mis on iga-aastase eelarvemenetluse käigus Euroopa Parlamendile ja nõukogule peamine lähtesumma Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni 16. detsembri 2020. aasta institutsioonidevahelise kokkuleppe, mis käsitleb eelarvedistsipliini, eelarvealast koostööd ning usaldusväärset finantsjuhtimist, samuti uusi omavahendeid, sealhulgas uute omavahendite kasutuselevõtmise suunas liikumise tegevuskava⁷, punkti 18 tähenduses.

⁷ ELT L 433I, 22.12.2020, lk 28.

- (32) Programmi eesmärgid on kooskõlas muude liidu programmide eesmärkidega ja täiendavad neid, eelkõige järgmiste programmide puhul: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/695⁸ ning nõukogu otsusega (EL) 2021/764⁹ loodud programm „Euroopa horisont“, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/694¹⁰ loodud programm „Digitaalne Euroopa“, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/947¹¹ loodud naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrument „Gloaalne Euroopa“, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1153¹² loodud Euroopa ühendamise rahastu ning eriti liidu kosmoseprogramm.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/695, millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Euroopa horisont“ ja kehtestatakse selle osalemis- ja levitamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1290/2013 ja (EL) nr 1291/2013 (ELT L 170, 12.5.2021, lk 1).

⁹ Nõukogu 10. mai 2021. aasta otsus (EL) 2021/764, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Euroopa horisont“ rakendamise eriprogramm ja tunnistatakse kehtetuks otsus 2013/743/EL (ELT L 167I, 12.5.2021, lk 1).

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/694, millega luuakse programm „Digitaalne Euroopa“ ja tunnistatakse kehtetuks otsus (EL) 2015/2240 (ELT L 166, 11.5.2021, lk 1).

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/947, millega luuakse naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrument „Gloaalne Euroopa“, muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust nr 466/2014/EL ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/1601 ja nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 480/2009 (ELT L 209, 14.6.2021, lk 1).

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2021. aasta määrus (EL) 2021/1153, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu ja tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1316/2013 ja (EL) nr 283/2014 (ELT L 249, 14.7.2021, lk 38).

(33) Programmi „Euroopa horisont“ digitaalvaldkonna, tööstuse ja kosmose teemavaldkonna komponentidest eraldatakse sihtotstarbeline osa teadus- ja innovatsioonitegevusele, mis on seotud turvalise ühenduse süsteemi arendamise ja valideerimisega, sealhulgas selliste võimalike tehnoloogialahenduste jaoks, mis töötatakse välja ***kosmoseökosüsteemi, sealhulgas*** uue kosmosetööstuse raames. Naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi „***Globaalne Euroopa***“ vahenditest eraldatakse sihtotstarbeline osa tegevustele, mis on seotud turvalise ühenduse süsteemi toimimise ja ülemaailmse teenuste osutamise, mis võimaldab pakkuda rahvusvahelistele partneritele mitmesuguseid teenuseid. Liidu kosmoseprogramm eraldab GOVSATCOMi komponendist sihtotstarbelise osa tegevusele, mis on seotud GOVSATCOMi keskuse arendamisega; see keskus moodustab osa turvalise ühenduse süsteemi maapealsest taristust. Nendest programmidest saadavat rahastust tuleks kasutada kõnealuste programmide reeglite kohaselt.

- (34) Kuna programmil on juba olemuslikult mõju liidu ja selle liikmesriikide julgeolekule, ühtivad programmi eesmärgid ja põhimõtted ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/697¹⁴ alusel loodud Euroopa Kaitsefondi omadega. Seetõttu tuleks osa Euroopa Kaitsefondist saadavast rahastusest eraldada programmi kohaste toimingute, eelkõige selle taristu kasutuselevõtuga seotud toimingute rahastamiseks.
- (35) *Programmi eduka rakendamise tagamiseks on oluline kindlustada piisavate vahendite olemasolu. Liikmesriigid peaksid saama panustada nii, et nad teevad kättesaadavaks oma tehnilise pädevuse, oskusteabe ja abi, eriti ohutuse ja julgeoleku valdkonnas, või kui see on asjakohane ja võimalik, andes programmi käsutusse oma territooriumil asuvad andmed, teabe, teenused ja taristu. Programm peaks võima saada täiendavat rahalist või mitterahalist toetust kolmandatelt isikutelt, sealhulgas liidu asutustelt ja organitelt, liikmesriikidelt, programmis osalevatelt kolmandatelt riikidelt või rahvusvahelistelt organisatsioonidelt kooskõlas asjakohaste lepingutega.*

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/697, millega luuakse Euroopa Kaitsefond ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2018/1092 (ELT L 170, 12.5.2021, lk 149).

- (36) Programmi suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL, Euratom) 2018/1046¹⁵ (edaspidi „finantsmäärus“). Finantsmääruses on sätestatud liidu eelarve täitmise reeglid, sealhulgas reeglid toetuste, auhindade, hangete, eelarve kaudse täitmise, rahastamisvahendite, eelarveliste tagatiste, finantsabi ja välisekspertide tasustamise kohta.
- (37) Vastavalt finantsmääruse artikli 191 lõikele 3 ei rahastata mingil juhul samu kulusid liidu eelarvest kaks korda.
- (38) Komisjonil peaks **■** olema võimalik vajaduse korral ja vajalikus ulatuses kasutada teatavate väliste osalejate tehnilist abi, *kui liidu julgeolekuhuvid on kaitstud*. Muud programmi avaliku juhtimisega tegelevad üksused peaksid saama neile käesoleva määrusega delegeeritud ülesannete täitmisel samuti sellist tehnilist abi kasutada.

■

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrus (EL, Euratom) 2018/1046, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012 (ELT L 193, 30.7.2018, lk 1).

(39) Programmi raames sõlmitavad avaliku hanke lepingud programmist rahastatavaks tegevuseks peaksid vastama liidu normidele. Sellega seoses peaks liit vastutama ka avalike hangetega seoses taotletavate eesmärkide kindlaksmääramise eest.

(40) *Programm tugineb keerukale ja pidevalt muutuvale tehnoloogiale. Sellisest tehnoloogiast sõltumine toob programmi raames tehtavate avalike hangetega seoses kaasa ebakindlust ja riske, kui hangete objektiks on pikaajalised kohustused seoses seadmete või teenustega. Seepärast on lisaks finantsmääruses sätestatud reeglitele vajalikud konkreetsed avalikke hankeid käsitlevad meetmed. Peaks olema võimalik kehtestada allhangete alammäär. Allhangete puhul tuleks võimaluse korral eelistada iduettevõtjaid ja VKEsid, eelkõige selleks, et võimaldada nende piiriülest osalemist.*

█

(41) Selleks et täita programmi eesmärged, on oluline, et oleks võimalik kasutada, kui see on asjakohane, kosmosevaldkonnas tegutsevate liidu avaliku ja erasektori üksuste pakutavat suutlikkust ning teha ka rahvusvahelisel tasandil koostööd kolmandate riikide või rahvusvaheliste organisatsioonidega. Seepärast on vaja ette näha võimalus kasutada kõiki **Euroopa Liidu toimimise lepinguga (ELi toimimise leping)** ja finantsmäärusega ette nähtud asjakohaseid vahendeid ja juhtimismeetodeid ning ühiseid hankemenetlusi.

- (42) Avaliku ja erasektori **koostöö** on programmi eesmärkide saavutamiseks kõige asjakohasem korraldus. See **peaks võimaldama** tugineda liidu olemasolevale satelliitside tehnoloogilisele ja **tööstuslikule baasile, sealhulgas erasektori varadele**, pakkudes töökindlaid ja uuenduslikke riiklike teenuseid **ning võimaldades** erasektori **partneritel** anda täiendavate omainvesteeringute abil programmi taristule lisavõimekust **turutingimustel** kommertsteenuste osutamiseks. Pealegi **peaks** selline korraldus **optimeerima** nii kasutuselevõtu- ja käitamiskulusid – kuna riiklikele ja kommertstaristule ühiste **komponentide** arendus- ja kasutuselevõtukulud jagatakse –, kui ka tegevuskulusid, kuna võimaldatakse ressursi ulatuslikku ühiskasutust. **Samuti peaks** see stimuleerima innovatsiooni **Euroopa kosmose ökosüsteemis, sealhulgas** uue kosmosesüsteemi alal, võimaldades **teadus- ja arendustegevusega** seotud riske avaliku ja erasektori partnerite vahel jagada.
- (43) **Programmi** rakendamiseks **tuleks kontsessioonilepingutes, asjade, teenuste ja ehitustööde lepingutes ning segalepingutes järgida** aluspõhimõtteid. **Sellistes lepingutes** tuleks ette näha ülesannete ja kohustuste selge jaotus avaliku ja erasektori partnerite vahel, **sealhulgas riskide selge jaotus nende vahel, tagamaks et töövõtjad võtavad vastutuse tagajärgede eest, mis on tingitud selliste kohustuste täitmata jätmisest, mille eest nad vastutavad. Lepingud peaksid tagama, et töövõtjad ei saaks** riiklike teenuste osutamise eest **liigset hüvitist**, peaksid võimaldama kommertsteenuste osutamist erasektori poolt ja tagama valitsuselt loa saanud kasutajate vajaduste asjakohase prioriseerimise. **Lepingutega** tuleks **tagada, et kommertstaristule tuginevate teenuste osutamisel säilitatakse** liidu olulised huvid ning programmi **üldised ja erieesmärgid. Seepärast on oluline tagada meetmete** olemasolu, et **kindlustada nende oluliste huvide ja eesmärkide säilimine. Eelkõige peaks komisjonil olema võimalik võtta vajalikke meetmeid teenuse järjepidevuse tagamiseks juhul, kui töövõtja ei suuda oma kohustusi täita. Lepingud peaksid sisaldama piisavaid kaitsemeetmeid, et vältida muu hulgas huvide konfliktide ja võimalikke konkurentsimoonutusi tulenevalt kommertsteenuste osutamisest, põhjendamatut diskrimineerimist ning muid varjatud kaudseid eeliseid. Selliste kaitsemeetmete** hulgas **võib** olla riiklike teenuste ja kommertsteenuste raamatupidamise lahusus, **mis hõlmab vertikaalselt integreeritud operaatorist struktuuriliselt ja juriidiliselt eraldiseisva üksuse loomist riiklike teenuste osutamiseks, ning avatud, õiglane, mõistlik ja mittediskrimineeriv juurdepääs kommertsteenuste osutamiseks vajalikule taristule. Seetõttu peaksid kommertsteenused olema kättesaadavad olemasolevatele maapealsete**

teenuste osutajatele läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel tingimustel. Lepingud peaksid soodustama iduettevõtjate ja VKEde osalemist **█** kogu väärtusahelas ja kõigis liikmesriikides.

- (44) Programmi üks olulisi eesmärke on tagada liidu ja liikmesriikide julgeolek ning tugevdada määrava tähtsusega tehnoloogiate ja väärtusahelate kerksust, *säilitades samal ajal avatud majanduse*. Erijuhtudel tuleb selle eesmärgi täitmiseks kehtestada vajalikud rahastamiskõlblikkus- ja osalemistingimused, et tagada liidu toimivate süsteemide terviklikkuse, turvalisuse ja kerksuse kaitse. See ei tohiks kahjustada vajadust konkurentsivõime ja kulutõhususe järele.

(45) Finantsmääruse, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 883/2013¹⁶ ning nõukogu määruste (EÜ, Euratom) nr 2988/95,¹⁷ (Euratom, EÜ) nr 2185/96¹⁸ ja (EL) 2017/1939¹⁹ kohaselt tuleb liidu finantshuve kaitsta proportsionaalsete meetmetega, sealhulgas meetmetega, mis hõlmavad õigusnormide rikkumise, sealhulgas kelmuste ja pettuste ärahoidmist, avastamist, kõrvaldamist ja uurimist, kaotatud, alusetult makstud või ebaõigesti kasutatud summade sissenõudmist ning asjakohasel juhul halduskaristuste kehtestamist. Eelkõige on Euroopa Pettustevastasel Ametil (OLAF) vastavalt määrustele (Euratom, EÜ) nr 2185/96 ja (EL, Euratom) nr 883/2013 õigus korraldada haldusjuurdlusi, sealhulgas kohapealseid kontrole ja inspekteerimisi, et teha kindlaks, kas on esinenud kelmust, pettust, korrupsiooni või muud liidu finantshuve kahjustavat ebaseaduslikku tegevust. Euroopa Prokuratuuril on määruse (EL) 2017/1939 kohaselt õigus uurida liidu finantshuve kahjustavaid kuritegusid, nagu on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2017/1371²⁰, ja esitada süüdistusi.

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. septembri 2013. aasta määrus (EL, Euratom) nr 883/2013, mis käsitleb Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlusi ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1073/1999 ja nõukogu määrus (Euratom) nr 1074/1999 (ELT L 248, 18.9.2013, lk 1).

¹⁷ Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT L 312, 23.12.1995, lk 1).

¹⁸ Nõukogu 11. novembri 1996. aasta määrus (Euratom, EÜ) nr 2185/96, mis käsitleb komisjoni tehtavat kohapealset kontrolli ja inspekteerimist, et kaitsta Euroopa ühenduste finantshuve pettuste ja igasuguse muu eeskirjade eiramiste eest (EÜT L 292, 15.11.1996, lk 2).

¹⁹ Nõukogu 12. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1939, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Euroopa Prokuratuuri asutamisel (ELT L 283, 31.10.2017, lk 1).

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1371, mis käsitleb võitlust liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu kriminaalõiguse abil (ELT L 198, 28.7.2017, lk 29).

Vastavalt finantsmäärusele peab iga isik või üksus, kes saab liidu vahendeid, tegema liidu finantshuvide kaitsel igakülgset koostööd, andma komisjonile, OLAFile, kontrollikojale ja tõhustatud koostöös osalevate liikmesriikide suhtes kooskõlas määrusega (EL) 2017/1939 Euroopa Prokuratuurile vajalikud õigused ja nõutava juurdepääsu ning tagama, et kolmandad isikud, kes on kaasatud liidu vahendite haldamisse, annavad samaväärsed õigused.

- (46) Et tagada liidu finantshuvide kaitse, on vaja nõuda, et kolmandad riigid annaksid vastutavale eelarvevahendite kasutajale, OLAFile ja kontrollikojale õigused ja juurdepääsu, mida neil on vaja oma volituste täieulatuslikuks kasutamiseks.

■

- (47) *Programmi tõhususe ja mõju optimeerimiseks tuleks võtta meetmeid, et edendada avatud standardite, avatud lähtekoodiga tehnoloogiate ja koostalitlusvõime kasutamist ja arendamist turvalise ühenduse süsteemi arhitektuuris. Süsteemi avatum kontseptsioon võib võimaldada paremat koostoimet liidu kosmoseprogrammi teiste komponentidega või riigisiseste teenuste ja rakendustega, optimeerida kulusid, vältides dubleerimist sama tehnoloogia arendamisel, ning suurendada usaldusväarsust, soodustada innovatsiooni ning saada kasu ulatuslikust konkurentsist.*

- (48) Hästi toimiv programmi avalik haldamine nõuab vastutuse ja ülesannete selgepiirilist jaotust eri osalejate vahel, et hoida ära tarbetut kattuvust ning vähendada ülekulusid ja viivitusi. Kõik haldamises osalejad peaksid oma pädevusalas ja kooskõlas oma kohustustega toetama programmi eesmärkide saavutamist.
- (49) Liikmesriigid on kosmosevaldkonnas juba kaua aega aktiivselt tegutsenud. Neil on selles valdkonnas olemas süsteemid, taristu, riiklikud ametid ja asutused. Seepärast on neil võimalik anda programmi, eriti selle rakendamisse, märkimisväärne panus. Nad võivad teha liiduga koostööd, et reklaamida programmi teenuseid ja rakendusi ning tagada sidusus asjaomaste riiklike algatuste ja programmi vahel. Komisjonil võiks olla võimalik kasutada liikmesriikide käsutuses olevaid vahendeid, ta võiks saada neilt abi ja vastastikku kokku lepitud tingimustel delegeerida neile programmi rakendamise seotud ülesandeid. **Asjakohasel juhul peaks liikmesriikide eesmärgiks olema tagada riiklike taaste- ja vastupidavuskavade ning programmi sidusus ja vastastikune täiendavus.** Samuti peaksid liikmesriigid võtma kõik vajalikud meetmed, et tagada oma territooriumil **asuva** maapealse taristu kaitse. Lisaks **peaksid** liikmesriigid **saama** tagada programmi jaoks vajalike sageduste kättesaadavuse ja piisaval tasemel kaitse, et võimaldada rakenduste täielikku väljaarendamist ja rakendamist pakutavate teenuste põhjal vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsusele nr 243/2012/EL²¹. **Programmile kättesaadavaks tehtud sagedustel ei tohiks olla programmile finantsmõju.**

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. märtsi 2012. aasta otsus nr 243/2012/EL, millega luuakse mitmeaastane raadiospektripoliitika programm (ELT L 81, 21.3.2012, lk 7).

(50) Vastavalt Euroopa Liidu lepingu (*ELi leping*) artiklile 17 on komisjoni kui liidu üldiste huvide edendaja ülesanne programmi rakendada, kanda selle eest üldist vastutust ning edendada selle kasutamist. Et kasutada optimaalselt eri sidusrühmade vahendeid ja pädevust, peaks komisjonil olema õigus delegeerida teatavaid ülesandeid põhjendatud asjaoludel teistele üksustele. ■ Komisjon ■ peaks ■ kindlaks määrama süsteemide ja teenuste arendamiseks vajalikud peamised tehnilised ja tegevusnõuded. Komisjon peaks seda tegema pärast konsulteerimist liikmesriikide ekspertide, kasutajate ja muude asjaomaste *avaliku või erasektori* sidusrühmadega. Ühtlasi on ELi toimimise lepingu artikli 4 lõikes 3 ette nähtud, et liidu pädevuse teostamine ei takista liikmesriikidel teostada oma vastavat pädevust. Et liidu rahalisi vahendeid otstarbekalt kasutada, on siiski asjakohane, et komisjon tagaks võimaluste piires programmi raames elluviidavate tegevuste sidususe liikmesriikide omadega, *ilma et see põhjustaks tarbetut dubleerimist.*

- (51) Finantsmääruse artiklis 154 on sätestatud, et komisjon saab eelhindamise tulemuste põhjal tugineda selliste isikute või üksuste süsteemidele ja menetlustele, kellele on usaldatud liidu rahaliste vahendite haldamine. Vajaduse korral tuleks vastavas rahalist toetust käsitlevas lepingus kindlaks määrata nende süsteemide ja menetluste konkreetsed kohandused (järelvalvemeetmed) ning kehtivate lepingute suhtes kehtiv korraldus.
- (52) Tänu oma ülemaailmsele katvusele on programmil tugev rahvusvaheline mõõde. Rahvusvahelised partnerid, nende valitsused ja kodanikud saavad osa mitmesugustest programmi teenustest, mis toob kasu liidu ja liikmesriikide rahvusvahelisele koostööle kõnealuste partneritega. Programmiga seotud küsimustes võiks komisjon oma pädevuse piires koordineerida liidu nimel tegevust rahvusvahelisel areenil. ■

- (53) Tuginedes erialateadmistele, mis on viimastel aastatel välja kujunenud liidu kosmoseprogrammi Galileo ja EGNOSse komponentide juhtimise ja käitamise ning nendega seotud teenuste osutamise alal, on amet kõige sobivam organ täitma komisjoni järelevalve all ülesandeid, mis on seotud riikliku taristu käitamise ja riiklike teenuste osutamisega. *Seega peaks ta arendama sel eesmärgil välja asjakohase lisasuutlikkuse. Seepärast tuleks ametile delegeerida riiklike teenuste osutamine ja talle peaks saama delegeerida ka riikliku taristu kogu operatiivjuhtimise või osa sellest.*
- (54) *Seoses julgeolekuga peaks amet vastutama oma turvalisuse akrediteerimise nõukogu kaudu riiklike teenuste ja taristu turvalisuse akrediteerimise tagamise eest, võttes arvesse ameti kogemusi selles valdkonnas. Lisaks peaks amet täitma talle komisjoni poolt delegeeritud ülesandeid vastavalt ameti operatiivvalmidusele, eelkõige seoses inimressurside piisava tasemega. Võimaluse korral peaks amet võimendama oma eksperditeadmisi, näiteks Euroopa GNSSi tegevuse kaudu. Ametile ülesandeid delegeerides tuleks ette näha piisavad inim-, haldus- ja finantsressursid, et võimaldada ametil täielikult oma ülesandeid ja missiooni täita.*

- (55) Et tagada riikliku taristu toimimine ja hõlbustada riiklike teenuste osutamist, peaks ametil olema lubatud delegeerida teatav tegevus rahalist toetust käsitlevate lepingute alusel teistele üksustele nende vastavates pädevusvaldkondades, kooskõlas komisjoni suhtes kohaldatavate eelarve kaudse täitmise tingimustega, *nagu on sätestatud finantsmääruses*.
- (56) ESA on rahvusvaheline organisatsioon, kellel on kosmose valdkonnas laialdane oskusteave, sealhulgas satelliitside alal, ning kes on seetõttu oluline partner liidu kosmosepoliitika eri aspektide rakendamisel. Sellega seoses peaks ESA-l olema võimalik pakkuda komisjonile ■ oskusteavet, sealhulgas programmi *tehniliste kirjelduste* ettevalmistamiseks ja tehniliste aspektide *rakendamiseks*. Selleks *tuleks* teha ESA-le ülesandeks programmi arendus- ja valideerimistoimingute *järelevalve* ning ta peaks toetama programmi rakendamise raames sõlmitud lepingute hindamist.

(57) Arvestades kosmosetegevuse tähtsust liidu majanduse ja liidu kodanike elu seisukohast, peaks programmi üks peamine prioriteet olema kõrgetasemelise julgeoleku saavutamise ja tagamine, eriti selleks, et kaitsta liidu ja liikmesriikide huve, muu hulgas seoses salastatud ja tundliku salastamata teabega.

■

(58) Arvestades Euroopa välis teenistuse eksperditeadmisi ning korrapäraseid sidemeid kolmandate riikide ametiasutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, peaks Euroopa välis teenistus suutma aidata komisjonil täita kooskõlas nõukogu otsusega 2010/427/EL³³ teatavaid programmi turvalisusega seotud ülesandeid välissuhete valdkonnas.

³³ Nõukogu 26. juuli 2010. aasta otsus 2010/427/EL, millega määratakse kindlaks Euroopa välis teenistuse korraldus ja toimimine (ELT L 201, 3.8.2010, lk 30).

(59) Ilma et see piiraks liikmesriikide ainuvastutust oma riikliku julgeoleku valdkonnas, nagu on sätestatud ELi lepingu artikli 4 lõikes 2, ning liikmesriikide õigust kaitsta oma olulisi julgeolekuhuvisid kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 346, tuleks programmi sujuva rakendamise tagamiseks eraldi ette näha turvalisuse juhtimine. Turvalisuse juhtimine peaks põhinema kolmel aluspõhimõttel. Esiteks on väga oluline võtta võimalikult suures ulatuses arvesse liikmesriikide laiaulatuslikku ja ainulaadset kogemust julgeolekuküsimustes. Teiseks tuleks operatiivülesanded ja turvalisuse akrediteerimise ülesanded selgelt lahus hoida, et vältida huvide konflikte ja turvalisusnõuete kohaldamisel esinevaid puudujääke. Kolmandaks on üksusel, mis vastutab programmi kogu taristu või mõnede selle osade haldamise eest, parimad **võimalused** hallata talle delegeeritud ülesannetega seotud julgeolekut. Programmi turvalisus põhineks liidu kosmoseprogrammi rakendamisel saadud viimaste aastate kogemustel. Usaldusväärne turvalisuse juhtimine eeldab ka rollide asjakohast jaotust eri osalejate vahel. Ilma et see piiraks liikmesriikide eesõigusi riikliku julgeoleku valdkonnas, peaks komisjon kui programmi eest vastutaja määrama **koos liikmesriikidega** kindlaks üldised turvalisusnõuded, mida programmi suhtes kohaldatakse. **Eelkõige salastatud teabe valdkonnas peaks programmi turvalisuse juhtimine kajastama nõukogu ja liikmesriikide vastavaid rolle ja pädevusvaldkondi ELi salastatud teabe kaitsmiseks kasutatavate krüptovahendite hindamisel ja heakskiitmisel.**

- (60) Programmi *taristu* küberturvalisus *ja füüsiline turvalisus* nii maa peal kui ka kosmoses *ning selle füüsiline liiasus on* äärmiselt oluline, et tagada teenuste ja süsteemi järjepidevus. Seepärast tuleks üldiste turvalisusnõuete kehtestamisel igakülgset arvesse võtta vajadust kaitsta süsteemi ja selle teenuseid küberrünnete *ja satelliitidele tulenevate ohtude* eest, sealhulgas uue tehnoloogia abil *ning toetades sellistele küberrünnetele reageerimist ning nendest taastumist*.
- (61) Kui see on asjakohane, peaks komisjon, olles analüüsinud riske ja ohtusid, kindlaks määrama turvaseire struktuuri. Turvaseire struktuur peaks vastama *nõukogu* otsuse (ÜVJP) 2021/698²³ kohaldamisalas välja töötatud juhistele.
- (62) Ilma et see piiraks liikmesriikide eesõigusi riikliku julgeoleku valdkonnas, peaksid komisjon ja kõrge esindaja kumbki oma vastava pädevusvaldkonna piires tagama programmi turvalisuse kooskõlas käesoleva määrusega, ja kui see on asjakohane, otsusega (ÜVJP) 2021/698.

²³ *Nõukogu 30. aprilli 2021. aasta otsus (ÜVJP) 2021/698, mis käsitleb liidu julgeolekut mõjutada võivate liidu kosmoseprogrammi raames kasutusele võetavate, toimivate ja kasutatavate süsteemide ja teenuste turvalisust ning millega tunnistatakse kehtetuks otsus 2014/496/ÜVJP (ELT L 170, 12.5.2021, lk 178).*

- (63) Liidu riiklikud osalejad kasutavad programmi pakutavaid riiklikke teenuseid julgeoleku, *kaitse* ja ohutuse seisukohast elutähtsatel missioonidel *ja operatsioonidel ning elutähtsa taristu kaitsmiseks*. Seetõttu tuleks selliste teenuste ja taristu suhtes kohaldada turvalisuse akrediteerimist.
- (64) On vältimatu, et turvalisuse akrediteerimine toimuks liidu ja liikmesriikide poolt julgeoleku eest võetud ühise vastutuse alusel, millega seoses püütakse saavutada konsensus ja kaasatakse kõik isikud, keda julgeoleku küsimus puudutab, ning et kehtestatud oleks pideva riskide jälgimise kord. Samuti on vajalik, et turvalisuse akrediteerimise tehniliste toimingutega tegeleksid asjatundjad, kellel on keerukate süsteemide akrediteerimise alal nõuetekohane kvalifikatsioon ja kes on läbinud nõutaval tasemel julgeolekukontrolli.

- (65) ELi lepingu artikli 17 kohaselt vastutab komisjon selliste programmide haldamise eest, mida saab finantsmääruse reeglite kohaselt delegeerida edasi kolmandatele isikutele eelarve kaudse täitmise raames. Sellega seoses on komisjonil oluline tagada, et kolmandate isikute poolt programmi rakendamiseks eelarve kaudse täitmise raames täidetavad ülesanded ei kahjustaks programmi turvalisust, eelkõige salastatud teabe järelevalve alal. Seepärast tuleks selgitada, et kui komisjon delegeerib programmist tulenevate ülesannete täitmise ESA-le, tuleb vastavate rahalist toetust käsitlevate lepingutega tagada, et ESA loodud salastatud teavet käsitatakse nõukogu otsuse 2013/488/EL²⁶ ja komisjoni otsuse (EL, Euratom) 2015/444²⁵ kohaselt **ELi salastatud teabena**, mis on loodud komisjoni volitusel.
- (66) Programmi riiklike teenuseid saaksid liit ja liikmesriikide osalejad kasutada julgeoleku ja ohutuse seisukohast elutähtsatel missioonidel ja operatsioonidel. Seepärast on liidu ja selle liikmesriikide oluliste julgeolekuhuvide kaitseks vaja meetmeid, millega tagada vajalikul tasemel sõltumatus kolmandatest isikutest (kolmandad riigid ja kolmandate riikide üksused), mis hõlmaks kõiki programmi elemente. Sellised meetmed **võiksid hõlmata** maapealseid ja kosmoses asuvaid tehnoloogialahendusi komponentide, allsüsteemide või süsteemi tasandil, töötlevat tööstust, kosmosesüsteemide omanikke ja käitajaid ning maapealse süsteemi komponentide füüsilist asukohta.
- (67) ELi toimimise lepingu artikli 218 kohaselt sõlmitava lepingu alusel võivad programmis osaleda Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) liikmed, kes on ühtlasi Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) liikmed, ühinevad riigid, kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaatriigid ning Euroopa naabruspoliitika riigid ja muud kolmandad riigid.

²⁶ Nõukogu 23. septembri 2013. aasta otsus 2013/488/EL ELi salastatud teabe kaitseks vajalike julgeolekueeskirjade kohta (ELT L 274, 15.10.2013, lk 1).

²⁵ Komisjoni 13. märtsi 2015. aasta otsus (EL, Euratom) 2015/444 ELi salastatud teabe kaitseks vajalike julgeolekunormide kohta (ELT L 72, 17.3.2015, lk 53).

- (68) Nõukogu otsuse (EL) 2021/1764²⁷ kohaselt võivad ülemeremaades või -territooriumidel elavad isikud ja asuvad üksused saada rahastust vastavalt programmi reeglitele ja eesmärkidele ning vastavalt korrale, mida võidakse kohaldada liikmesriigi suhtes, kellega asjaomane ülemeremaa või -territoorium on seotud.

²⁷ Nõukogu 5. oktoobri 2021. aasta otsus (EL) 2021/1764 ülemeremaade ja -territooriumide Euroopa Liiduga assotsieerimise kohta, sealhulgas ühelt poolt Euroopa Liidu ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani Kuningriigi vahelised suhted (otsus ÜMTde, sealhulgas Gröönimaa assotsieerimise kohta) (ELT L 355, 7.10.2021, lk 6).

- (69) Vastavalt 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelise parema õigusloome kokkuleppe²⁸ punktidele 22 ja 23 tuleks programmi hinnata teabe põhjal, mis on kogutud seirenormide alusel, vältides samal ajal eelkõige liikmesriikidele langevat halduskoormust ja ülereguleerimist. Seirenormid peaksid asjakohasel juhul sisaldama ka mõõdetavaid näitajaid, mille alusel saab hinnata programmi mõju. Programmi hindamisel tuleks arvestada järeltule, mis on tehtud määruse (EL) 2021/696 raames toimunud liidu kosmoseprogrammi GOVSATCOMi komponendi hindamisel.
- (70) Tagamaks, et näitajad on programmi edusammude kajastamiseks ning programmi seire- ja hindamisraamistiku jaoks endiselt asjakohased, peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, millega muudetakse käesoleva määruse lisa näitajate osas, ■ täiendatakse käesolevat määrust seire- ja hindamisraamistiku kehtestamist käsitlevate sätetega ning ***täpsustatakse programmi kosmosevarade andmebaasi üksikasju ning selle pidamise ja ajakohastamise metoodikat ja protsesse***. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

²⁸ ELT L 123, 12.5.2016, lk 1.

- (71) Hästi toimiva avaliku halduse huvides ning arvestades programmi ja **GOVSATCOMi komponendi** omavahelist koostoimet, peaks määruse (EL) 2021/696 raames loodud programmikomitee oma GOVSATCOMi koosseisus tegutsema ühtlasi komiteena käesoleva programmi otstarbel. Programmi turvalisusega seotud küsimustes peaks programmikomitee tulema kokku spetsiaalses julgeolekukoosseisus.
- (72) Hästi toimiv avalik haldus nõuab programmi ühetaolist haldamist, kiiremat otsustusprotsessi ja võrdset juurdepääsu teabele, mistõttu võiks programmiga seotud ülesandeid täitma volitatud üksuste esindajatel olla õigus osaleda vaatlajatena Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 182/2011²⁹ kohaldamiseks loodud programmikomitee töös. Samadel põhjustel võiksid programmikomitee töös osaleda selliste kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide esindajad, kes on programmi kohta sõlminud liiduga rahvusvahelise lepingu, järgides julgeolekupiiranguid ja lähtudes sellises lepingus sätestatud tingimustest. Programmiga seotud ülesandeid täitma volitatud üksuste, kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide esindajatel ei tohiks olla õigust programmikomitees hääletada. Vaatlajate ja *ad-hoc*-osalejate osalemistingimused tuleks kindlaks määrata programmikomitee töökorras.

²⁹ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisevolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13).*

- (73) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisolulised seoses riiklike *teenuste osutamise üksikasjalike normide*, riiklike teenuste operatiivnõuete, riiklike teenuste portfelli, *rahalist toetust käsitlevate lepingute kohta käivate rahastamisotsuste ning tööprogrammide* vastuvõtmisega ning kolmandatele riikidele ja rahvusvahelistele organisatsioonidele programmis osalemiseks lisanõuete kehtestamisega. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas määrusega (EL) nr 182/2011.
- (74) Riiklikul *taristul põhinevaid riiklike teenuseid* tuleks *üldjuhul* osutada *valitsuselt loa saanud* kasutajatele tasuta. *Selliste* teenuste *osutamise suutlikkus on siiski piiratud*. Kui komisjon jõuab analüüsi põhjal järeldusele, et suutlikkust napib, peaks tal olema lubatud *igakülgset põhjendatud juhtudel, kui nõudlus ületab juurdepääsusuutlikkuse, võtta* teenuste osutamise üksikasjalike normide raames vastu hinnapoliitika, et *viia teenuste pakkumine vastavusse nõudlusega*. Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda *rakendamisolulised seoses* sellise hinnapoliitika *vastuvõtmisega*. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas määrusega (EL) nr 182/2011.

- (75) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused *selliste meetmete sätestamiseks, mis on vajalikud maapealsesse riiklikusse taristusse kuuluvate keskuste asukohta kindlaksmääramiseks*. Asukohtade valikul peaks komisjon saama võtta arvesse operatiiv- ja turvalisusnõudeid ning olemasolevat taristut. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas määrusega (EL) nr 182/2011.
- (76) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused programmi üldiste turvalisusnõuete kindlaksmääramiseks. Neid volitusi tuleks teostada määruse (EL) nr 182/2011 kohaselt. Liikmesriikidel peaks olema võimalik teha maksimaalset kontrolli programmi üldiste turvalisusnõuete üle. Programmi turvalisusega seotud rakendusaktide vastuvõtmisel peaks komisjoni abistama programmikomitee, mis tuleb kokku spetsiaalses julgeolekukoosseisus. Arvestades julgeolekuküsimuste tundlikkust, peaks programmikomitee eesistuja püüdma leida lahendusi, mis saaksid programmikomitees võimalikult laialdase toetuse. Kui programmikomitee arvamust ei esita, ei tohiks komisjon võtta vastu rakendusakte, millega määratakse kindlaks programmi üldised turvalisusnõuded. *Kui programmikomitee julgeolekukoosseisu kaasamine on ette nähtud teisiti, peaks selline kaasamine toimuma kooskõlas programmikomitee töökorraga.*
- (77) *Programm täiendab olemasolevat liidu kosmoseprogrammi, integreerides ja laiendades selle eesmärgi ja meetmeid, et luua liidu jaoks turvalise ja kosmosepõhise ühenduse süsteem. Programmi hindamisel tuleks seda arvesse võtta.*

- (78) Kuna käesoleva määruse eesmärgid ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab neid iga üksiku liikmesriigi finants- ja tehnilist võimekust ületava meetme ulatuse ja toime tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas ELi lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (79) *Programm tuleks kehtestada viieks aastaks, et selle kehtivusaeg ühtiks nõukogu määruses (EL, Euratom) 2020/2093³¹ sätestatud mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 (edaspidi „mitmeaastane finantsraamistik 2021–2027“) kehtivusajaga.*
- (80) *Selleks et käesoleva määruse rakendamine saaks selle eesmärkide saavutamist silmas pidades alata niipea kui võimalik, peaks see jõustuma võimalikult kiiresti,*

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

³¹ Nõukogu 17. detsembri 2020. aasta määrus (EL, Euratom) 2020/2093, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027 (ELT L 433 I, 22.12.2020, lk 11).

I peatükk

Üldsätted

Artikkel 1

Reguleerimisese

■ Käesoleva määrusega luuakse liidu turvalise ühenduse programm (edaspidi „programm“) *mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 järeljäänud kestuseks. Käesolevas määruses sätestatakse* programmi *eesmärgid*, eelarve aastateks 2023–2027, liidupoolse rahastamise vormid ja reeglid ning programmi rakendamise reeglid, *võttes arvesse määrust (EL) 2021/696.*

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

-
- 1) „*kosmoseaparaat*“ –*määruse (EL) 2021/696 artikli 2 punktis 1 määratletud kosmoseaparaat;*
 - 2) „*kosmosejäätmel*“ –*määruse (EL) 2021/696 artikli 2 punktis 4 määratletud kosmosejäätmel;*
 - 3) „*kasulik laadung*“ – kosmoseaparaadiga transporditav varustus konkreetse missiooni sooritamiseks kosmoses;

- 4) „**█** kosmoseökosüsteem“ – kosmosesektori väärtusahelates tegutsevate koostoitivate ettevõtjate võrgustik, kuhu kuuluvad nii kõige väiksemad iduettevõtjad kui ka kõige suuremad ettevõtjad ning mis hõlmab kosmoseturu kosmosetaristu sektorit ja kosmoseteenuste sektorit;
- 5) „Euroopa kvantsidetaristu“ *ehk* „EuroQCI **█**“ – omavahel ühendatud kosmose-, *maapealne ja maismaataristu*, mis on *integreeritud* turvalise ühenduse süsteemi, kasutades kvantitehnoloogiat **█** ;
- 6) „GOVSATCOMi keskus“ – määruse (EL) 2021/696 artikli 2 *punktis* 23 määratletud *GOVSATCOMi keskus*;

█

- 7) „amet“ – Euroopa Liidu Kosmoseprogrammi Amet, mis on loodud määrusega (EL) 2021/696;
- 8) *„ELi salastatud teave“ – määruse (EL) 2021/696 artikli 2 punktis 25 määratletud ELi salastatud teave;*
- 9) *„salastamata tundlik teave“ – määruse (EL) 2021/696 artikli 2 punktis 26 määratletud salastamata tundlik teave;*
- 10) *„segarahastamistoiming“ – määruse (EL) 2021/696 artikli 2 punktis 27 määratletud segarahastamistoiming.*

Artikkel 3
Programmi eesmärgid

1. Programmi üldeesmärgid on järgmised:
- a) tagada valitsuselt loa saanud kasutajatele turvaliste, *autonoomsete, kvaliteetsete, usaldusväärsete* ja kulutõhusate *riiklike* satelliitsideteenuste *osutamine ja* pikaajaline kättesaadavus *liidu territooriumil ning* ülemaailmne katkematu juurdepääs neile teenustele, *luues tsiviilkontrolli alla kuuluva mitut orbiiti hõlmava turvalise ühenduse süsteemi ja toetades* elutähtsa taristu kaitset *nõukogu direktiivi 2008/114/EÜ⁶ tähenduses, olukorrateadlikkust*, välistegevust, kriisiohjamist ning majanduse, keskkonna, julgeoleku ja kaitse seisukohast elutähtsaid rakendusi, suurendades seeläbi *liidu ja* liikmesriikide kerksust *ja autonoomiat ning tugevdades nende satelliitside tehnoloogilist ja tööstuslikku baasi, vältides samal ajal liigset tuginemist liiduvälistele lahendustele, eelkõige elutähtsa taristu ja kosmosele juurdepääsu osas;*

⁶ Nõukogu 8. detsembri 2008. aasta direktiiv 2008/114/EÜ Euroopa elutähtsate infrastruktuuride identifitseerimise ja määramise ning nende kaitse parandamise vajaduse hindamise kohta (ELT L 345, 23.12.2008, lk 75).

- b) *võimaldada erasektoril osutada turutingimustel ja kooskõlas liidu kohaldatava konkurentsioigusega kommertsteenuseid või teenuseid, mida pakutakse valitsuselt loa saanud kasutajatele kommertstaristu kaudu, et aidata kaasa muu hulgas üleilmse kiire lairibaühenduse edasiarendamisele ja sujuva ühenduse tagamisele, kõrvaldada leviaugud ning suurendada sidusust liikmesriikide territooriumidel, kaotades samal ajal digilõhe ja aidates asjakohasel juhul kaasa direktiivi (EL) 2018/1972 artiklis 3 osutatud üldiste eesmärkide saavutamisele.*

2. *Programmi erieesmärgid on järgmised:*

- a) *täiendada GOVSATCOMi komponendi olemasolevat ja tulevast suutlikkust ning integreerida see turvalise ühenduse süsteemi;*
- b) *parandada liidu ja liikmesriikide sideteenuste kerksust, turvalisust ja autonoomiat;*

- c) *arendada edasi EuroQCI-d ja integreerida see järk-järgult turvalise ühenduse süsteemi;*
- d) *tagada õigus kasutada orbiidisõlmi ja asjaomaseid sagedusi;*
- e) *suurendada liidu ja liikmesriikide sideteenuste töökindlust ja liidu küberkerksust, arendades varuvõimsust, passiivset, proaktiivset ja reageerivat küberkaitset ning operatiivset küberturvalisust ja kaitsemeetmeid küberohtude vastu ning muid elektromagnetiliste ohtude vastaseid meetmeid;*
- f) *võimaldada võimaluse korral arendada side- ja täiendavaid sidega mitteseotud teenuseid, eelkõige parandades liidu kosmoseprogrammi komponente, luues nende vahel koostoimet ning laiendades ■ nende suutlikkust ja teenuseid, samuti arendada liikmesriikidele osutatavaid sidega mitteseotud teenuseid, majutades täiendavaid satelliitide allsüsteeme, sealhulgas kasulikke laadungeid;*
- g) *ergutada Euroopa kogu kosmoseökosüsteemis, sealhulgas uues kosmosetööstuses tegutsejate, uute turuletulijate, iduettevõtjate ja VKEde puhul, innovatsiooni, tõhusust ning murrangulise tehnoloogia ja uuenduslike ärimudelite arendamist ja kasutamist, et tugevdada liidu kosmosesektori konkurentsivõimet;*

- h) parandada turvalist ühendust strateegilist huvi pakkuvates geograafilistes piirkondades, nagu Aafrika ja Arktika, samuti Läänemeri, Must meri, Vahemeri ja Atlandi ookean;*
- i) suurendada kosmosetegevuse turvalisust ja kestlikkust, rakendades asjakohaseid meetmeid, et tagada programmi rakendamisel vastutustundlik käitumine kosmoses ja seda edendada, muu hulgas püüdes hoida ära kosmosejätmete hulga suurenemist.*

3. Käesoleva artikli lõike 2 punktis f osutatud täiendavate sidega mitteseotud teenuste prioriseerimisel ja arendamisel ning nende vastaval rahastamisel järgitakse määruse (EL) 2021/696 eesmärke ning need vaatab läbi asjaomases koosseisus kokku tulnud programmikomitee, nagu on sätestatud määruses (EL) 2021/696.

Artikkel 4

Tegevus *programmi raames*

1. Artikli *10 lõikes 1* osutatud riiklike teenuste osutamine tagatakse *järgmiste etapiviisiliste tegevustega, millega täiendatakse GOVSATCOMi komponenti ja integreeritakse see turvalise ühenduse süsteemi:*
 - a) **█** kosmose- ja maapealse taristu *määratlemis-, projekteerimis-, arendus-, valideerimis- ja seonduvad kasutuselevõtutoimingud*, **█** mida on vaja *2024. aastaks esimeste* riiklike teenuste osutamiseks vajaliku kosmose- ja maapealse taristu ehitamiseks;
█
 - b) *järkjärguline* kasutuselevõtt, et viia lõpule *kõrgetasemeliste* riiklike teenuste osutamiseks vajaliku kosmose- ja maapealse taristu rajamine, et *rahuldada võimalikult kiiresti valitsuselt loa saanud kasutajate vajadusi, seades eesmärgiks saavutada täielik töövalmidus 2027. aastaks*;
 - c) *EuroQCI* arendamine ja kasutuselevõtt, et integreerida see järk-järgult turvalise ühenduse süsteemi;

- d) riiklike teenuste osutamise seotud kasutamine, mis hõlmab *kosmose- ja maapealse taristu käätamist, hooldust, pidevat täiendamist ja kaitset, sealhulgas uuendamist ja iganenud vahendite haldamist;*

█

- e) järgmiste põlvkondade kosmose- ja maapealse taristu arendamine ning riiklike teenuste edasiarendamine.

2. *Kommertsteenuste osutamise tagavad artiklis 19 osutatud töövõtjad.*

█

Artikkel 5

Turvalise ühenduse süsteemi taristu

1. ***Turvalise ühenduse süsteemi loomiseks määratletakse, projekteeritakse, arendatakse, ehitatakse ja käitatakse mitut orbiiti hõlmavat ühendustaristut, mis on kohandatud vastavalt satelliitside järele esineva riikliku nõudluse arengule ja millel on lühike latentsusaeg. See koosneb moodulitest, et täita artiklis 3 osutatud eesmärgid ja luua artikli 10 lõikes 1 sätestatud riiklike teenuste portfelli. Taristu täiendab ja integreerib GOVSATCOMi komponendi raames kasutatavat olemasolevat ja tulevast suutlikkust. See koosneb käesoleva artikli lõikes 2 osutatud riiklikust taristust ja käesoleva artikli lõikes 4 osutatud kommertstaristust.***

2. Turvalise ühenduse süsteemi riiklik taristu hõlmab kõiki asjaomaseid maapealseid ja kosmosevarasid, mida on vaja käesoleva määruse artikli **10 lõike 1 punktides a ja b** sätestatud riiklike teenuste osutamiseks, sealhulgas järgmisi varasid:
- a) **kas** satelliidid või satelliitide **allsüsteemid, sealhulgas kasulikud laadungid;**
 - b) **EuroQCI;**
 - c) **riikliku** taristu ja **riiklike** teenuste turvalisuse seire taristu;
 - d) **maapealne** taristu valitsuselt loa saanud kasutajatele teenuste osutamiseks, sealhulgas **GOVSATCOMi maapealse segmendi taristu, mida tuleb laiendada, eelkõige GOVSATCOMi keskused, millele on osutatud määruse (EL) 2021/696 artiklis 67.**

■

Riiklik taristu *majutab asjakohasel juhul* täiendavaid *satelliitide allsüsteeme, eelkõige* kasulikke laadungeid, mida võidakse määruses (EL) 2021/696 sätestatud tingimustel kasutada kõnealuse määruse artiklis 3 osutatud liidu kosmoseprogrammi komponentide kosmoses asuva taristu osana, *ning satelliitide allsüsteeme, mida kasutatakse liikmesriikidele sidega mitteseotud teenuste osutamiseks.*

3. Vajaduse korral võtab komisjon rakendusaktidega vastu meetmed, mida on vaja maapealse riikliku taristu hulka kuuluvate keskuste ■ asukoha kindlaksmääramiseks kooskõlas käesoleva määruse artikli 30 lõikes 3 osutatud üldiste turvalisusnõuetega ning avatud ja läbipaistva menetluse kohaselt. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas käesoleva määruse artikli **47 lõikes 3** osutatud kontrollimenetlusega.

Liidu ja tema liikmesriikide julgeolekuhuvide kaitseks asuvad käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud keskused võimaluse korral liikmesriikide territooriumil ja neid reguleeritakse majutuslepinguga, mis sõlmitakse liidu ja asjaomase liikmesriigi vahelise halduskokkuleppe vormis.

Kui keskusi ei ole võimalik paigutada liikmesriikide territooriumile, võib komisjon määrata selliste keskuste asukohaks **EMP liikmeks oleva EFTA liikme** territooriumi **või mõne muu** kolmanda riigi **territooriumi**, tingimusel et liidu ja asjaomase kolmanda riigi vahel sõlmitakse majutusleping vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 218.

Olenemata käesoleva lõike esimeses lõigus sätestatust, määratakse GOVSATCOMi keskuste asukoht kindlaks määruse (EL) 2021/696 artikli 67 lõike 2 kohaselt.

4. Turvalise ühenduse süsteemi kommertstaristu hõlmab kõiki kosmose- ja maapealseid varasid, mis ei ole riikliku taristu osa. Kommertstaristu *ei tohi kahjustada riikliku taristu toimimist ega turvalisust*. Kommertstaristut *ja kõiki sellega seotud riske* rahastavad täies ulatuses *artiklis 19 osutatud töövõtjad, et saavutada artikli 3 lõike 1 punktis b osutatud eesmärk*.
5. Liidu julgeolekuhuvide kaitsmiseks saadetakse *riikliku taristu* hulka kuuluvad kosmosevarad orbiidile selliste *olemasolevate ja tulevaste teenuseosutajate (sealhulgas teenuseosutajad, kes kasutavad väikeseid kandurrakette ja üliväikeseid kandurrakette)* poolt, *kes vastavad artiklis 22 esitatud rahastamiskõlblikkus- ja osalemistingimustele, ja nad teevad seda kolmanda riigi territooriumilt üksnes põhjendatud erakorralisel juhul*.

Artikkel 6

Omandiõigus ja varade kasutamine

1. **Programmi alusel arendatud, artikli 5 lõikes 2 ja artikli 19 lõikes 10 osutatud riikliku taristu osaks oleva** kogu materiaalse ja immateriaalse vara omanik on liit, **välja arvatud EuroQCI maismaataristu, mille omanikuks on liikmesriigid**. Sel eesmärgil tagab komisjon, et lepingud ja muud kokkulepped, mis on seotud tegevusega, mille tulemus võib olla sellise vara loomine või arendamine, sisaldavad sätteid, millega tagatakse liidu omandiõigus asjaomasele varale.
2. **■** Komisjon tagab, et liidule kuuluvad järgmised õigused:
 - a) õigus kasutada **riikliku taristu** genereeritud signaalide edastamiseks vajalikke sagedusi kooskõlas kohaldatavate õigus- ja haldusnormide ning asjaomaste litsentsilepingutega, **mis on võimalik tänu** liikmesriikide **asjaomastele** reserveeritud sagedustele, **mis kuuluvad jätkuvalt liikmesriikide vastutuse alla**;
 - b) õigus seada riiklike teenuste osutamine kommertsteenuste osutamisest tähtsamale kohale, lähtudes artiklis **19** osutatud lepingutega kehtestatud tingimustest ja võttes arvesse artikli **12 lõikes 1** osutatud valitsuselt loa saanud kasutajate **vajadusi**.

3. ■ Komisjon püüab sõlmida kolmandate isikutega, *sealhulgas artiklis 19 osutatud töövõtjatega*, lepinguid või muid kokkuleppeid seoses järgmisega:
- a) olemasolev omandiõigus *riiklikku* taristusse kuuluvale materiaalsele ja immateriaalsele varale;
 - b) omandiõiguse või litsentsi omandamine *riikliku taristu* rakendamiseks vajalikule muule materiaalsele ja immateriaalsele varale.
4. Kui lõigetes 1, 2 ja 3 osutatud vara koosneb intellektuaalsest omandist, teostab komisjon seda õigust võimalikult tõhusalt, võttes arvesse
- a) varade kaitsmise ja väärtustamise vajadust;
 - b) kõikide asjaomaste sidusrühmade õigustatud huve;
 - c) vajadust tagada konkurentsivõimelised ja hästi toimivad turud ja töötada välja uut tehnoloogiat;
 - d) vajadust programmi pakutavate teenuste järjepidevuse järele.

5. Komisjon tagab *asjakohasel juhul*, et asjaomased lepingud ja muud kokkulepped sisaldavad võimalust anda kõnealune intellektuaalne omand üle kolmandatele isikutele või anda sellega seotud litsentsid kolmandatele isikutele, sealhulgas intellektuaalomandi loojale, ning et sellised kolmandad isikud võivad seda õigust vabalt kasutada, kui seda on vaja nende käesoleva määruse kohaste ülesannete täitmiseks.

Artikkel 7

Liidu uuendusliku ja konkurentsivõimelise kosmoseökosüsteemi toetamiseks võetavad meetmed

1. ***Kooskõlas käesoleva määruse artikli 3 lõike 2 punktis g osutatud eesmärgiga*** toetatakse programmiga uuenduslikku ja konkurentsivõimelist liidu kosmoseökosüsteemi, sealhulgas ■ uut kosmosetööstust ■ , ja eelkõige määruse (EL) 2021/696 artiklis 6 sätestatud tegevusi ■ .
2. Komisjon ***edendab liidu kosmoseökosüsteemis, sealhulgas uues kosmosetööstuses, uuenduslikkust programmi kogu kestuse jooksul,***
 - a) kehtestades kriteeriumid artiklis 19 osutatud lepingute sõlmimiseks, millega tagatakse kõikjalt liidust pärinevate iduettevõtjate ja VKEde ***võimalikult ulatuslik*** osalemine kogu ■ väärtusahela ulatuses;

- b) nõudes, et artiklis **19** osutatud **töövõtjad esitaksid** kava kõikjalt liidust pärinevate **uute turuletulijate**, iduettevõtjate ja VKEde **artikli 21 kohaseks võimalikult ulatuslikuks kaasamiseks** artiklis **19** osutatud lepingute raames toimuvasse tegevusse;
- c) nõudes artiklis **19** osutatud lepingutes, **et uued turuletulijad**, iduettevõtjad, **VKEd ja keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjad kogu liidus** suudaksid osutada lõppkasutajatele omaenese teenuseid;
- d) **edendades avatud standardite, avatud lähtekoodiga tehnoloogiate ja koostalitlusvõime kasutamist ja arendamist turvalise ühenduse süsteemi arhitektuuris, et võimaldada koostoimet, optimeerida kulusid, parandada usaldusväarsust, soodustada innovatsiooni ja saada kasu ulatuslikust konkurentsist;**
- e) **edendades liidus selliste elutähtsate tehnoloogiate arendamist ja tootmist, mis on vajalikud riiklike teenuste kasutamiseks.**

3. *Komisjon samuti:*

- a) *toetab hankeid ja teenuste hankelepingute koondamist, lähtudes programmi vajadustest, et võimendada ja stimuleerida erainvesteeringuid pikas perspektiivis, muu hulgas ühishangete abil;*
- b) *edendab ja ergutab* naiste **■** suuremat osalust ning seab hankedokumentides võrdsus- ja kaasavuseesmärgid;
- c) *panustab kosmosega seotud valdkondades kõrgetasemeliste oskuste arendamisse ja koolitustegevusse.*

Artikkel 8

Keskkonna ja kosmose kestlikkus

1. *Programmi rakendamisel lähtutakse keskkonna- ja kosmosekestlikkuse tagamise eesmärgist. Sel eesmärgil hõlmavad artiklis 19 osutatud lepingud ja menetlused sätteid, milles käsitletakse järgmist:*

- a) *taristu arendamisel, tootmisel ja kasutuselevõtul tekkivate kasvuhoonegaaside heitkoguste minimeerimine;*
- b) *ülejääänud kasvuhoonegaaside heitkoguste kompenseerimise süsteemi loomine;*

- c) *asjakohased meetmed, et vähendada nähtavat ja nähtamatut kiirusreostust, mida põhjustab kosmoseaparaat ning mis võib takistada astronoomilisi vaatlusi või muud liiki teadusuuringuid ja vaatlusi;*
 - d) *kosmoseaparaatide kokkupõrke vältimise asjakohase tehnoloogia kasutamine;*
 - e) *kosmosejäätmete vähendamist käsitleva põhjaliku kava, sealhulgas orbiidil positsioneerimise andmed, esitamine ja rakendamine enne kasutuselevõttuetappi, et tagada kosmosejäätmete vältimine satelliidikogumisse kuuluvate satelliitide poolt.*
2. *Käesoleva määruse artiklis 19 osutatud lepingud ja menetlused hõlmavad kohustust esitada andmeid, eriti efemeriidide ja kavandatavate manöövrite kohta, üksustele, kes vastutavad määruse (EL) 2021/696 artikli 2 punktis 10 määratletud SST teabe koostamise ning kõnealuse määruse artiklis 55 osutatud SST teenuste osutamise eest.*
3. *Komisjon tagab sellise põhjaliku andmebaasi pidamise programmi kosmosevarade kohta, mis sisaldab eelkõige andmeid, mis on seotud keskkonna- ja kosmosekestlikkuse aspektidega.*

4. *Komisjon võtab kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusaktid, et täiendada käesolevat määrust, täpsustades käesoleva artikli lõikes 3 osutatud andmebaasi üksikasju ning kehtestades selle pidamise ja ajakohastamise metoodika ja protsessid.*
5. *Kooskõlas lõikega 4 vastu võetud delegeeritud õigusaktide kohaldamisala piirdub järgmisega:*
 - a) *artikli 5 lõikes 2 ja artikli 19 lõikes 10 osutatud kosmosevarad, mille omanik on liit;*
 - b) *artikli 5 lõikes 4 ja artikli 19 lõikes 10 osutatud kosmosevarad, mille omanikud on artiklis 19 osutatud töövõtjad.*

II peatükk

Teenused *ja* osalejad

Artikkel 9

Riiklikud teenused

1. Riiklike teenuseid osutatakse artikli *11 lõigetes 1, 2 ja 3* osutatud programmiosalistele.

2. Komisjon võtab rakendusaktidega vastu üksikasjalikud normid riiklike teenuste osutamise kohta, võttes arvesse **määruse (EL) 2021/696 artiklit 66, lähtudes praegusest ja eeldatavast konsolideeritud** nõudlusest eri **teenuste järele, mis on kindlaks määratud koos liikmesriikidega**, ning ressursside dünaamilise jaotamise ja riiklike teenuste prioriseerimise **eri programmiosaliste vahel** vastavalt kasutajate vajaduste asjakohasusele ja olulisusele ning asjakohasel juhul kulutõhususele.
3. **Artikli 10 lõikes 1 osutatud riiklike teenuseid osutatakse valitsuselt loa saanud** kasutajatele tasuta.
4. **Komisjon ostab artikli 10 lõikes 2 osutatud teenuseid turutingimustel kooskõlas finantsmääruse kohaldatavate sätetega, et tagada nende teenuste osutamine kõigile liikmesriikidele. Nende teenuste täpne ulatus ja eelarveeraldus määratakse kindlaks käesoleva artikli lõikes 2 osutatud rakendusaktis, võttes aluseks liikmesriikide esitatud sisendandmed.**

5. Erandina *käesoleva artikli* lõikest 3 võtab komisjon igakülgsest põhjendatud juhtudel, *kui see on tingimata vajalik riiklike teenuste pakkumise ja nõudluse omavahel vastavusse viimiseks*, rakendusaktidega vastu hinnapoliitika, *mis on kooskõlas määruse (EL) 2021/696 artikli 63 lõikes 1 osutatud hinnapoliitikaga*.

Hinnapoliitika vastuvõtmisel tagab komisjon, et riiklike teenuste osutamine ei moonutaks konkurentsi, et riiklike teenuseid oleks küllaldaselt ja et määratud hind ei tingiks olukorda, kus *artiklis 19 osutatud töövõtjad* saavad liigset hüvitist.

6. Käesoleva artikli lõigetes 2 ja 5 osutatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 47 lõikes 3 osutatud kontrollimenetlusega.

■

7. *Riiklike teenuste järkjärguline osutamine tagatakse nii, nagu on sätestatud artikli 10 lõikes 1 osutatud teenuste portfellis, sõltuvalt turvalise ühenduse süsteemi taristu olemasolust, pärast seda, kui on ellu viidud artikli 4 lõike 1 punktides a ja b sätestatud tegevused, ning tuginedes asjakohasel juhul olemasolevatele teenustele ja suutlikkusele ning neid tugevdades.*
8. *Riiklike teenuste osutamisel tagatakse liikmesriikide võrdne kohtlemine kooskõlas nende vajadustega, nagu on osutatud artikli 25 lõikes 7.*

Artikkel 10

Riiklike teenuste portfell

1. *Kooskõlas käesoleva artikli lõikega 4 kehtestatakse riiklike teenuste portfell. See koosneb vähemalt järgmistest teenusekategoriatest ja täiendab määruse (EL) 2021/696 artikli 63 lõikes 3 osutatud GOVSATCOMi teenuste portfelli:*
 - a) *teenused, mis on ette nähtud üksnes valitsuselt loa saanud kasutajatele, mis põhinevad riiklikul taristul ja nõuavad kõrget turvalisuse taset ega sobi käesoleva artikli lõikes 2 osutatud teenuste jaoks, näiteks töökindel ülemaailmne lühikese latentsusajaga teenus või töökindel kosmoseandmete vahendusteenus;*
 - b) *kvantsideteenused, näiteks krüptovõtmete kvantväljastuse teenused.*

2. *Riiklike teenuste portfelli hõlmab ka kommertstaristul põhinevaid teenuseid valitsuselt loa saanud kasutajatele, näiteks tagatud ülemaailmne lühikese latentsusajaga teenus või ülemaailmne kitsasribateenus.*
3. *Riiklike teenuste portfelli hõlmab ka iga teenuste kategooria tehnilisi kirjeldusi, näiteks geograafilist katvust, sagedust, ribalaiust, kasutajaseadmeid ja turvaelemente.*
4. *Komisjon võtab riiklike teenuste portfelli vastu rakendusaktidega. Nimetatud rakendusaktid tuginevad käesoleva artikli lõikes 5 osutatud operatiivnõuetele, liikmesriikide esitatud sisendandmetele ja artikli 30 lõikes 3 osutatud üldistele turvalisusnõuetele.*

Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 47 lõikes 3 osutatud kontrollimenetlusega.

5. Komisjon võtab rakendusaktidega vastu **riiklike teenuste** operatiivnõuded, mis koostatakse
■ tehniliste kirjelduste ja rakenduskavade kujul ning on seotud eelkõige kriisiohjega, **olukorradeadlikkusega**, olulisima taristu, sealhulgas diplomaatiliste ja kaitseotstarbeliste sidevõrkude haldamisega ning muude valitsuselt loa saanud kasutajate vajadustega. Operatiivnõuded põhinevad **programmi kasutajate nõuetel, need koostatakse kinnitatud nõudluse katmisest lähtuvalt ning** nendes võetakse arvesse olemasolevate kasutajaseadmete ja võrkudega seotud nõudeid ja samuti **määruse (EL) 2021/696** artikli 63 lõike 2 kohaselt vastu võetud GOVSATCOMi teenuste operatiivnõudeid. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas **käesoleva määruse** artikli 47 lõikes 3 osutatud kontrollimenetlusega.
-
6. Kommertstaristu kaudu ■ teenuste osutamise tingimused ja seotud riskid määratakse kindlaks artiklis 19 osutatud lepingutes.
-

Artikkel 11

Programmiosalised ja pädevad asutused

1. Liikmesriigid, nõukogu, komisjon ja Euroopa välisteenistus, on programmiosalised niivõrd, kui nad annavad riiklike teenuste kasutajatele loa *või tagavad suutlikkuse, tegevuskohad või rajatised*.
2. Liidu ametid ja organid võivad saada programmiosaliseks ulatuses, mida on vaja nende ülesannete täitmiseks ja vastavalt asjaomase ameti või organi ning selle üle järelevalvet tegeva liidu institutsiooni vahelises halduskokkuleppes sätestatud üksikasjalikele reeglitele.
3. Kooskõlas artikliga 39 võivad kolmandad riigid ja rahvusvahelised organisatsioonid saada programmiosaliseks.

4. Iga programmiosaline määrab ühe pädeva turvalise ühenduse asutuse.

Esimeses lõigus osutatud nõue loetakse programmiosaliste poolt täidetuks juhul, kui nad vastavad mõlemale järgmisele kriteeriumile:

- a) nad on samal ajal GOVSATCOMi osalised kooskõlas määruse (EL) 2021/696 artikliga 68;
- b) nad on määranud pädeva asutuse kooskõlas *määruse (EL) 2021/696* artikli 68 lõikega 4.

5. *Programmiosaliselt loa saanud kasutajate vahelise prioriseerimise seoses riiklike teenustega otsustab ja seda rakendab vastav programmiosaline.*

6. Lõikes 4 osutatud pädev turvalise ühenduse asutus tagab, et:

- a) *riiklike* teenuseid kasutatakse vastavalt *artikli 30 lõikes 3 osutatud* üldistele turvalisusnõuetele;
- b) riiklike teenuste juurdepääsuõigused määratakse kindlaks ja neid hallatakse;

- c) riiklike teenuste kasutamiseks vajalikke kasutajaseadmeid ning nendega seotud elektroonilise side ühendusi ja teavet kasutatakse ja hallatakse vastavalt artikli 30 lõikes 3 osutatud üldistele turvalisusnõuetele;
- d) luuakse keskne kontaktpunkt, kes aitab vajaduse korral teavitada turvariskidest ja -ohtudest, eelkõige avastada võimalikke kahjulikke elektromagnetilisi häireid, mis mõjutavad programmi raames osutatavaid teenuseid.

Artikkel 12

Riiklike teenuste kasutajad

1. Riiklike teenuste kasutamise loa võivad saada järgmised üksused:
 - a) liidu või liikmesriigi avaliku sektori asutus või organ, kes on volitatud teostama avalikku võimu;
 - b) füüsiline või juriidiline isik, kes tegutseb punktis a osutatud üksuse nimel ja tema kontrolli all.
2. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud riiklike teenuste kasutajad peavad saama mõnelt artiklis 11 osutatud programmiosaliselt nõuetekohase loa riiklike teenuste kasutamiseks ning järgima artikli 30 lõikes 3 osutatud üldiseid turvalisusnõudeid.

III peatükk
Osalemine rahastamises ja **rahastamismehhanismid**

Artikkel 13

Eelarve

1. Rahastamispakett programmi rakendamiseks ja seonduvate riskide katmiseks ajavahemikul 1. jaanuarist 2023 kuni 31. detsembrini 2027 on **1,65** miljardit eurot jooksevhindades.

Esimeses lõigus osutatud summa jaotatakse mitmeaastasest finantsraamistikust 2021–2027 esialgu järgmiselt:

- a) **1 miljard** eurot rubriigist 1 („**Ühtne turg, innovatsioon ja digitaalvaldkond**“);
- b) **0,5 miljardit** eurot rubriigist 5 („**Julgeolek ja kaitse**“);
- c) **0,15 miljardit** eurot rubriigist 6 („**Naabrus ja maailm**“).

2. Programmi rahastatakse täiendavalt **0,75 miljardi euroga**, mida rakendatakse programmi „Euroopa horisont“, **GOVSATCOMi komponendi** ning naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi „Globaalne Euroopa“ raames rakendatavatest vahenditest esialgses maksimumsummas vastavalt **0,38** miljardit eurot, 0,22 miljardit eurot ja 0,15 miljardit eurot. Need summad eraldatakse vastavalt määruses (EL) 2021/695 ja otsuses (EL) 2021/764 ning määrustes (EL) 2021/696 ja (EL) 2021/947 sätestatud eesmärkidele, reeglitele ja menetlustele.

3. **Käesoleva artikli lõike 1 esimeses lõigus** osutatud summat kasutatakse selleks, et katta kõik artikli **3 lõike 1 punktis a osutatud** eesmärkide saavutamiseks vajalikud tegevused **ja artikli 9 lõikes 4 osutatud teenuste ostmine**. Nendest kuludest võidakse muu hulgas katta järgmist:
- a) uuringud ja ekspertide kohtumised, eelkõige seoses ajalistest ja kulupiirangutest kinnipidamise hindamisega;
 - b) teave ja teavitamine, sealhulgas liidu poliitiliste prioriteetide tutvustamine, kui need on otseselt seotud käesoleva määruse eesmärkidega, eelkõige selleks, et luua koostoimet muu liidu poliitikaga;
 - c) infotehnoloogiavõrgud, mille funktsioon on teabe töötlemine või vahetamine, ja komisjoni rakendatavad halduskorraldusmeetmed, sealhulgas turvalisuse valdkonnas rakendatavad meetmed;
 - d) programmi rakendamiseks antav tehniline ja haldusabi, nagu ettevalmistus-, seire-, kontrolli-, auditi- ja hindamistoimingud, sealhulgas asutusesiseste infotehnoloogiasüsteemide jaoks antav abi.

4. *Meetmete suhtes, mida rahastatakse kumulatiivselt liidu eri programmidest, korraldatakse ainult üks audit, mis hõlmab kõiki programme ja nende suhtes kohaldatavaid reegleid.*
5. Pikemalt kui ühe eelarveaasta vältel toimuva tegevusega kaasnevad eelarvelised kulukohustused võib jagada aastasteks osamakseteks mitmele aastale.
6. *Vahendid, mis on liikmesriikidele eraldatud eelarve jagatud täitmise raames, võib asjaomase liikmesriigi taotluse alusel kanda üle programmile Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060³³ artiklis 26 ette nähtud tingimustel. Neid vahendeid hallates täidab komisjon eelarvet otse kooskõlas finantsmääruse artikli 62 lõike 1 esimese lõigu punktiga a või kaudselt kooskõlas nimetatud lõigu punktiga c. Kõnealuseid vahendeid kasutatakse asjaomase liikmesriigi huvides.*

³³ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.6.2021, lk 159).*

Artikkel 14

Kumulatiivne ja alternatiivne rahastamine

Meede, mis on saanud toetust mõne muu liidu programmi alusel, sealhulgas vahenditest, mida hallatakse eelarve jagatud täitmise korras, võib saada toetust ka käesoleva programmi alusel, tingimusel et neist toetustest ei kaeta samu kulusid. Asjaomase liidu programmi reegleid kohaldatakse vastavalt selle osa suhtes, millega on meedet toetatud. Kumulatiivne rahastamine ei tohi ületada meetme rahastamiskõlblikke kogukulusid. Liidu eri programmidest saadud toetuse võib arvutada proportsionaalselt kooskõlas dokumentidega, milles on sätestatud toetuse tingimused.

Artikkel 15

Programmidele antavad *täiendavad* toetused

1. Programm võib saada täiendavat rahalist või mitterahalist toetust *järgmistelt*:
 - a) liidu asutused ja organid;
 - b) liikmesriigid *kooskõlas asjakohaste lepingutega*;

- c) programmis osalevad kolmandad riigid *koosõlas asjakohaste lepingutega*;
 - d) ■ rahvusvahelised organisatsioonid koosõlas asjakohaste lepingutega.
2. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud täiendavat rahalist toetust ja *käesoleva määruse* artikli **9 lõike 5** kohaseid tulusid käsitatakse sihtotstarbelise välistuluna koosõlas finantsmääruse ■ artikli 21 lõikega 5.

Artikkel 16

ESA toetus

ESA võib koosõlas oma sisereeglite ja menetlustega anda ESA vabatahtlike programmide kaudu panuse artikli 19 lõikes 1 osutatud hankepõhisest lähenemisviisist tulenevatesse programmi arendus- ja valideerimistoimingutesse, kaitstes samal ajal liidu ja selle liikmesriikide olulisi julgeolekuhuve.

Artikkel 17
Erasektori toetus

Artiklis 19 osutatud töövõtjad rahastavad täies ulatuses artiklis 5 osutatud kommertstaristut, et saavutada artikli 3 lõike 1 punktis b osutatud eesmärk.

Artikkel 18

Rakendamine ja liidu rahastuse vormid

1. Programmi rakendatakse eelarve otsese täitmise korras vastavalt finantsmäärusele või eelarve kaudse täitmise korras koostöös finantsmääruse artikli 62 lõike 1 esimese lõigu punktis c osutatud asutustega.
2. Programmist rahastamine võib toimuda ükskõik millises finantsmääruse kohases vormis, eelkõige toetuste, auhindade ja hangete kaudu. Rahastamine võib toimuda ka segarahastamistoimingutes kasutatavate rahastamisvahendite kaudu.

IV peatükk
Programmi rakendamine

Artikkel 19
Rakendamismudel

- 1. Programmi rakendatakse, kui see on asjakohane, vastavalt etapiviisilisele lähenemisviisile kuni artiklis 4 sätestatud tegevuste lõpuleviimiseni. Komisjon tagab koostöös liikmesriikidega, et hankepõhine lähenemisviis võimaldab võimalikult suurt konkurentsi, et soodustada kogu tööstusliku väärtusahela asjakohast osalemist artikli 10 lõikes 1 osutatud teenuste osutamisega seotud lepingutes ja artikli 10 lõikes 2 osutatud teenuste ostmisega seotud lepingutes.*
- 2. Käesoleva määruse artiklis 4 sätestatud tegevusi rakendatakse mitme lepinguga, mis sõlmitakse kooskõlas finantsmäärusega ja vastavalt käesoleva määruse artikli 20 kohastele hangete suhtes kohaldatavatele põhimõtetele ning mille puhul võib tegemist olla kontsessioonilepingute, asjade, teenuste või ehitustööde hankelepingute või segalepingutega.*

3. *Käesolevas artiklis osutatud lepingud sõlmitakse eelarve otsese või kaudse täitmise raames ning nende vorm võib olla finantsmääruse artikli 165 lõikes 1 osutatud institutsioonidevaheline hange komisjoni ja ameti vahel, mille puhul komisjon täidab avaliku sektori juhtiva hankija rolli.*
4. *Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud hankepõhine lähenemisviis ja käesolevas artiklis osutatud lepingud peavad olema kooskõlas artikli 9 lõikes 2, artikli 10 lõikes 4 ja artikli 10 lõikes 5 osutatud rakendusaktidega.*
5. *Kui käesoleva artikli lõikes 1 osutatud hankepõhise lähenemisviisi tulemuseks on kontsessioonilepingud, tuleb sellistes kontsessioonilepingutes ■ sätestada turvalise ühenduse süsteemi riikliku taristu arhitektuur, ning rollid, kohustused, rahastamiskava ja riskide jaotus liidu ja töövõtjate vahel, võttes arvesse artiklis 6 sätestatud omandirežiimi ja programmi rahastamist vastavalt III peatükile.*

I

6. Kui *kontsessioonilepingut ei sõlmita, tagab komisjon artikli 3 lõike 1 punktis a osutatud eesmärgi optimaalse täitmise, sõlmides asjakohasel juhul* asjade, teenuste või ehitustööde *hankelepingu või segalepingu.*
7. *Komisjon võtab vajalikud meetmed, et tagada riiklike teenuste järjepidevus, kui käesolevas artiklis osutatud töövõtjad ei suuda oma kohustusi täita.*
8. Asjakohasel juhul võidakse käesolevas artiklis osutatud lepingute sõlmimiseks korraldada hankemenetlus finantsmääruse artikli 165 lõike 2 kohaselt ka ühishankena liikmesriikidega.

9. Käesolevas artiklis osutatud lepingutega *tagatakse eelkõige, et kommertstaristule tuginevate teenuste osutamisel säilitatakse liidu olulised huvid ning programmi üldised ja erieesmärgid, millele on osutatud artiklis 3. Need lepingud sisaldavad ka asjakohaseid kaitsemeetmeid, et vältida olukorda, kus käesolevas artiklis osutatud töövõtjad saavad ülemäärast hüvitist, ning konkurentsimoonutusi, huvide konflikte, põhjendamatu diskrimineerimist või muid varjatud kaudseid eeliseid. Selliste kaitsemeetmete hulgas võib olla riiklike teenuste ja kommertsteenuste raamatupidamise lahususe kohtustus, mis hõlmab vertikaalselt integreeritud operaatorist struktuuriliselt ja juriidiliselt eraldiseisva üksuse loomist riiklike teenuste osutamiseks, ning avatud, õiglase, mõistliku ja mittediskrimineeriva juurdepääsu andmine kommertsteenuste osutamiseks vajalikule taristule. Lepingutega tagatakse ka artiklis 22 sätestatud tingimuste täitmine kogu nende kehtivusaja jooksul.*
10. *Kui riiklikud ja kommertsteenused tuginevad koostoime tagamiseks ühistele allsüsteemidele või liidestele, määratakse käesolevas artiklis osutatud lepingutes ka kindlaks, millised neist liidestest ja ühistest allsüsteemidest moodustavad osa riiklikust taristust, et tagada liidu ja selle liikmesriikide julgeolekuhuvide kaitse.*

Artikkel 20

Hangete suhtes kohaldatavad põhimõtted

1. Programmi raames toimuvad **avalikud** hanked korraldatakse vastavalt finantsmääruses sätestatud hankelepingute sõlmimise korrale.
2. Programmi rakendamiseks lähtub avaliku sektori hankija **avalike** hangete menetluses lisaks finantsmääruses sätestatud põhimõtetele järgmistest põhimõtetest:
 - a) soodustada kõikides liikmesriikides **kõikjal** liidus ja kogu tarneahela ulatuses ettevõtjate, eelkõige uute turuletulijate, iduettevõtjate ning VKEde võimalikult laia ja avatud osalust, sealhulgas pakkujate sõlmitavate allhankelepingute puhul;
 - b) tagada hankemenetluse kestel tõhus konkurents **ja vältida võimaluse korral tuginemist ühele teenuseosutajale, eriti elutähtsate seadmete ja teenuste puhul**, võttes arvesse tehnoloogilise sõltumatuse ja teenuste järjepidevuse eesmärki;
 - c) järgida põhimõtet tagada avatud juurdepääs ja konkurents, mille aluseks on selgel ja õigeaegsel teabel põhinev pakkumine, kohaldatavate hankelepingute sõlmimise korda ja -menetlusi ning valiku- ja hindamiskriteeriume käsitleva ning muu asjaomase teabe selge esitamine, millega antakse võrdsed võimalused kõikidele potentsiaalsetele pakkujatele;

- d) kaitsta liidu ja tema liikmesriikide julgeoleku- ja avalikke huve, sealhulgas tegevdades liidu *strateegilist* autonoomsust, eriti tehnoloogia aspektist, *tehes riskihindamisi ja rakendades häirete riski maandamise meetmeid, näiteks kui kättesaadavaid tarnijaid on vaid üks*;
- e) järgida ■ artikli 30 lõikes 3 osutatud üldiseid turvalisusnõudeid ning aidata kaitsta liidu ja tema liikmesriikide olulisi julgeolekuhuvisid;
- f) kasutada erandina finantsmääruse artiklist 167 mitut tarneallikat, kui see on asjakohane, et tagada parem üldine kontroll programmi ■, *selle* kulude ja ajakava üle;
- g) edendada teenuste *kättesaadavust*, järjepidevust ja usaldusväärsust;
- h) *suurendada avakosmosetegevuse turvalisust ja kestlikkust, rakendades asjakohaseid meetmeid kooskõlas artikliga 8*;
- i) tagada kõikide jaoks võrdsete võimaluste tulemuslik edendamine, lõimida sooline võrdõiguslikkus ja sooline mõõde kõigisse valdkondadesse ning seada eesmärgiks tegeleda soolise tasakaalustamatuse küsimusega, pöörates erilist tähelepanu soolisele tasakaalule hindamiskomisjonides.

Artikkel 21

Allhanked

1. Selleks et ergutada uusi turuletulijaid, iduettevõtjaid ja VKEsid **kogu liidus** ja nende piiriülest osalemist ning tagada võimalikult lai geograafiline kaetus, kaitstes samal ajal liidu autonoomsust, nõuab avaliku sektori hankija, et pakkuja sõlmiks lepingu mis tahes osa suhtes sobival tasandil läbiviidava konkurentsipõhise hanke alusel allhankelepingu ettevõtjatega, **kes ei kuulu** pakkuja kontserni.
2. **Lepingute puhul, mille väärtus on üle 10 miljoni euro, tagab avaliku sektori hankija, et lepingu väärtusest vähemalt 30 % kohta sõlmitakse eri tasanditel läbiviidava konkurentsipõhise hanke alusel allhankeleping ettevõtjatega, kes ei kuulu põhipakkuja kontserni, eelkõige selleks, et võimaldada VKEde piiriülest osalemist kosmoseökosüsteemis.**
3. Pakkuja põhjendab lõike 1 kohaselt esitatud nõude mittetäitmist **või kõrvalekaldumist lõikes 2 osutatud protsendimäärast.**

4. *Komisjon teavitab artiklis 47 osutatud programmikomiteed käesoleva artikli lõigetes 1 ja 2 osutatud eesmärkide täitmisest lepingute puhul, mis sõlmitakse pärast ... [käesoleva määruse jõustumiskuupäev].*

Artikkel 22

Rahastamiskõlblikkus- ja osalemistingimused liidu toimivate süsteemide turvalisuse, terviklikkuse ja kerksuse säilitamiseks

Lepingute sõlmimise menetluste puhul, mis toimuvad programmi rakendamiseks, kohaldatakse rahastamiskõlblikkus- ja osalemistingimusi, kui see on vajalik ja asjakohane liidu toimivate süsteemide turvalisuse, terviklikkuse ja kerksuse säilitamiseks, nagu on sätestatud määruse (EL) 2021/696 artiklis 24, võttes arvesse eesmärki edendada liidu strateegilist autonoomiat, eelkõige mis puudutab tehnoloogiat määrava tähtsusega tehnoloogiate ja väärtusahelate lõikes, säilitades samal ajal majanduse avatuse.

Artikkel 23

Liidu finantshuvide kaitse

Kui kolmas riik osaleb programmis rahvusvahelise lepingu kohaselt vastu võetud otsuse alusel või muu õigusakti alusel, annab kolmas riik vastutavale eelarvevahendite käsutajale, OLAFi ja kontrollikojale vajalikud õigused ja nõutava juurdepääsu, mida neil on vaja oma volituste täieulatuslikuks kasutamiseks. OLAFi puhul hõlmavad need õigused õigust korraldada juurdusi, sealhulgas teha kohapealseid kontrolle ja inspekteerimisi, nagu on sätestatud määruses (EL, Euratom) nr 883/2013.

V peatükk
Programmi juhtimine

Artikkel 24
Juhtimispõhimõtted

Programmi juhtimise aluseks on järgmised põhimõtted:

- a) ülesannete ja vastutuse selge jaotus programmi rakendamises osalevate üksuste vahel;
- b) kui see on kohane, juhtimisstruktuuri asjakohasuse tagamine programmi ja meetmete konkreetsete vajaduste suhtes;
- c) tugev kontroll programmi üle, sealhulgas kulude, ajakava ja tulemuslikkuse range järgimine kõigi üksuste poolt vastavalt nende rollile ja neile antud ülesannetele kooskõlas käesoleva määrusega;
- d) läbipaistev ja kulutõhus haldamine;
- e) teenuste järjepidevus ja vajalik taristu järjepidevus, sealhulgas *turvaseire ja -haldus, ning* kaitse sellega seonduvate ohtude eest;

- f) programmi pakutavate andmete, teabe ja teenuste kasutajate vajaduste ning teaduse ja tehnoloogia seonduva arengu süsteemne ja struktureeritud arvessevõtmine;
- g) pidev püüe riske ohjata ja leevendada.

Artikkel 25

Liikmesriikide roll

1. Liikmesriigid **võivad** anda oma panuse, tehes kättesaadavaks oma tehnilise pädevuse, oskusteabe ja abi, eriti ohutuse ja julgeoleku valdkonnas, või kui see on asjakohane ja võimalik, andes **programmi** käsutusse oma ■ territooriumil asuvad andmed, teabe, teenused ja taristu.
2. Kui see on **võimalik**, seavad liikmesriigid **eesmärgiks** läbiviidavate **asjakohaste tegevuste** sidususe ja vastastikuse täiendavuse ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/241³⁴ kohaste riiklike taaste- ja ■ vastupidavuskavade **alusel nende suutlikkuse koostalitlusvõime** programmiga.
3. Liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed, et tagada programmi tõrgeteta toimimine ■
.

³⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahistu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

4. ***Liikmesriigid võivad aidata asjakohasel tasemel tagada ja kaitsta programmi jaoks nõutavaid sagedusi.***
5. Liikmesriigid ja komisjon võivad teha koostööd, et laiendada programmi pakutavate ***riiklike*** teenuste kasutuselevõttu.
6. Turvalisuse valdkonnas täidavad liikmesriigid määruse (EL) 2021/696 artiklis 42 osutatud ülesandeid.
7. Liikmesriigid esitavad oma operatiivvajadused, ***et tugevdada suutlikkust ja täpsustada*** oma riiklike teenuste ***tehnilisi kirjeldusi***. ***Samuti nõustavad nad komisjoni oma pädevusvaldkonda kuuluvates küsimustes, eelkõige andes oma sisendi rakendusaktide ettevalmistamisse.***

8. *Komisjon võib rahalist toetust käsitlevate lepingute alusel delegeerida konkreetsed ülesanded liikmesriikide organisatsioonidele, kui asjaomane liikmesriik on sellised organisatsioonid määranud. Komisjon võtab rakendusaktidega vastu rahalist toetust käsitlevate lepingute kohta käivad otsused. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 47 lõikes 2 osutatud nõuandemenetlusega.*

Artikkel 26

Komisjoni roll

1. Komisjon kannab programmi rakendamise eest üldist vastutust, sealhulgas julgeoleku valdkonnas, ilma et see piiraks liikmesriikide eesõigusi riikliku julgeoleku valdkonnas. Komisjon määrab kooskõlas käesoleva määrusega ja vastavalt **nõuetekohaselt kehtestatud** kasutajanõuetele kindlaks programmi prioriteedid ja arengusuunad ning jälgib selle rakendamist, ilma et see mõjutaks muud liidu poliitikat.

2. Komisjon tagab ülesannete ja vastutuse selge jaotuse programmis osalevate üksuste vahel ja koordineerib nende üksuste tegevust. Komisjon tagab ka, et kõik programmi rakendamisega seotud volitatud üksused kaitsevad liidu huve, tagavad liidu rahaliste vahendite usaldusväärse haldamise ning järgivad finantsmäärust ja käesolevat määrust.
3. Komisjon tegeleb artiklis **19** osutatud lepingute sõlmimiseks hangete korraldamise, pakkumuste hindamise ja lepingute sõlmimisega.
4. Komisjon võib eelarve kaudse täitmise raames anda programmiga seotud ülesanded ametile ja ESA-le, lähtudes nende rollist ja kohustustest, mis on sätestatud artiklites **27 ja 28**. Selleks et hõlbustada artiklis 3 osutatud eesmärkide saavutamist ning soodustada komisjoni, ameti ja ESA võimalikult tulemuslikku koostööd, võib komisjon sõlmida iga volitatud üksusega rahalist toetust käsitleva lepingu.

Komisjon võtab rakendusaktidega vastu rahalist toetust käsitlevate lepingute kohta käivad otsused. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 47 lõikes 2 osutatud nõuandemenetlusega.

5. Ilma et see piiraks artiklis **19** osutatud **töövõtjate**, ameti või muude volitatud üksuste ülesandeid, tagab komisjon **riiklike teenuste** kasutuselevõtu ja kasutamise. Ta tagab programmi ja muude liidu meetmete ja programmide vastastikuse täiendavuse, järjepidevuse, koostoime ja seosed.
6. Kui see on asjakohane, tagab komisjon programmi raames toimuva tegevuse sidususe liidu, liikmesriikide või rahvusvahelisel tasandil **juba** toimuva kosmosevaldkonna tegevusega. Ta ergutab liikmesriikidevahelist koostööd, **hõlbustatakse nende tehnoloogilise suutlikkuse ja arengu koostalitlusvõimet kosmosevaldkonnas** ning kui see on programmi seisukohast asjakohane, **püütakse tagada turvalise ühenduse süsteemi sidusus asjakohaste tegevustega ning riiklike taaste- ja vastupidavuskavade raames välja töötatud suutlikkuste koostalitlusvõime.**
7. Komisjon teavitab **Euroopa Parlamenti ja** artikli **47 lõikes 1** osutatud programmikomiteed hankemenetluste vahe- ja lõplikest hindamistulemustest ning avaliku ja erasektori üksustega sõlmitavatest lepingutest, sealhulgas allhankelepingutest.

Artikkel 27

Ameti roll

1. Ameti enda ülesanne on tagada oma turvalisuse akrediteerimise nõukogu kaudu riikliku taristu ja riiklike teenuste turvalisuse akrediteerimine vastavalt määruse (EL) 2021/696 V jaotise II peatükile.
2. ***Olenevalt ameti operatiivvalmidusest, eelkõige piisava inimressursside taseme osas,*** delegeerib komisjon ühe või mitme rahalist toetust käsitleva lepinguga ametile järgmised ülesanded:
 - a) programmi riikliku taristu ***operatiivjuhtimine kas täies mahus või osaliselt;***
 - b) riikliku taristu turve, sealhulgas riski- ja ohuanalüüsi koostamine ning turvaseire, eriti tehniliste kirjelduste ja korralduslike meetmete kehtestamine ning nende kooskõla jälgimine artikli ***30 lõikes 3*** osutatud üldiste turvalisusnõuetega;

- c) riiklike teenuste osutamine, *eelkõige GOVSATCOMi keskuse kaudu*;
- d) artiklis **19** osutatud lepingute haldamine pärast nende sõlmimist ja allkirjastamist;
- e) riiklike teenuste kasutajatega seotud aspektide üldine koordineerimine tihedas koostöös liikmesriikide, asjaomaste liidu ametite, Euroopa välisteenistuse ja muude üksustega;
- f) tegevus, mis on seotud programmi pakutavate teenuste kasutuselevõttuga, ilma et see mõjutaks töövõtjate tegevust artiklis **19** osutatud lepingute raames.

3. *Komisjon võib ühe või mitme rahalist toetust käsitleva lepinguga delegeerida ametile muid ülesandeid, lähtudes programmi vajadustest.*
4. Ametile tegevuse delegeerimisel tagatakse selleks vajalikud rahalised, inim- ja haldusressursid. Sel eesmärgil võib komisjon osa eelarvest, mis on ette nähtud ametile talle delegeeritud tegevuseks, eraldada selle tegevuse rakendamiseks vajalike inimressursside rahastamiseks.
5. Erandina finantsmääruse artikli 62 lõikest 1 ja olenevalt komisjoni hinnangust liidu huvide kaitse kohta võib amet rahalist toetust käsitlevate lepingutega delegeerida konkreetse tegevuse teistele üksustele vastavalt nende pädevusele ja komisjoni suhtes kohaldatavatel eelarve kaudse täitmise tingimustel.

Artikkel 28

ESA roll

1. Tingimusel, et liidu huvid on kaitstud, delegeeritakse ESA-le tema oskusteabe valdkonnas järgmised ülesanded:
 - a) järelevalve artikli 4 lõike 1 punktis a osutatud arenduse, **valideerimise ja seonduvate kasutuselevõtutoimingute üle ning artikli 4 lõike 1 punktis e osutatud arendamise ja edasiarendamise üle, mis toimub artiklis 19 osutatud lepingute raames vastavalt tingimustele, milles lepatakse kokku artikli 26 lõikes 4 osutatud rahalist toetust käsitlevates lepingutes, tagades koordineerimise käesoleva artikli alusel ESA-le usaldatud ülesannete ja eelarve ning artiklis 16 osutatud ESA võimaliku panuse vahel;**
 - b) komisjonile eksperditeadmiste pakkumine, sealhulgas programmi **tehniliste kirjelduste** ettevalmistamisel ja tehniliste aspektide **rakendamisel;**
 - c) abi andmine artikli 19 kohaselt **sõlmitud** lepingute hindamisel;
 - d) **artikli 4 lõike 1 punktis c osutatud EuroQCI kosmose- ja maapealse segmendiga seotud ülesanded.**

2. Komisjoni hinnangu alusel võib ESA-le delegeerida muid ülesandeid lähtudes programmi vajadustest, kui need ülesanded ei dubleeri teiste üksuste tegevust programmi raames ja kui ülesannete eesmärk on suurendada programmi tegevuste rakendamise tõhusust.

VI peatükk

Programmi turvalisus

Artikkel 29

Turvalisuse põhimõtted

Programmi suhtes kohaldatakse määruse (EL) 2021/696 artiklit 33.

Artikkel 30

Turvalisuse juhtimine

1. Komisjon tagab oma pädevuse piires ja ameti toetusel kõrgetasemelise turvalisuse, eelkõige seoses järgmisega:
 - a) nii maapealse kui ka kosmosetaristu ja teenuste osutamise kaitse, eelkõige füüsiliste ja küberrünnete, sealhulgas andmevoogudesse sekkumise vastu;

- b) tehniirete kontroll ja haldamine;
- c) saadud oskuste ja kogutud oskusteabe arendamine ja hoidmine liidus;
- d) tundliku salastamata teabe ja salastatud teabe kaitse.

2. ***Komisjon konsulteerib nõukogu ja liikmesriikidega EuroQCI taristu mis tahes aspekti spetsifikatsiooni ja projekteerimise küsimuses, eriti mis puudutab ELi salastatud teabe kaitsega seotud krüptovõtmete kvantväljastust.***

ELi salastatud teabe kaitsmiseks kasutatavate krüptovahendite hindamine ja heakskiitmine toimub nõukogu ja liikmesriikide vastavaid rolle ja pädevusvaldkondi austades.

Turvalisuse akrediteerimise asutus kontrollib turvalisuse akrediteerimise käigus, et kasutataks ainult heakskiidetud krüptovahendeid.

3. Käesoleva artikli lõike 1 kohaldamisel tagab komisjon, et artikli 5 lõikes 2 osutatud riikliku taristu kohta tehakse riski- ja ohuanalüüs. Nimetatud analüüsi põhjal määrab komisjon rakendusaktidega kindlaks üldised turvalisusnõuded. Seejuures võtab komisjon arvesse kõnealuste nõuete mõju riikliku taristu sujuvale toimimisele, eelkõige kulude, riskijuhtimise ja ajakava seisukohast, ning tagab, et turvalisuse üldine tase ei lange, et seadmete toimimine ei halvene ja et küberturvalisusega seotud riske võetakse arvesse. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli **47 lõikes 3** osutatud kontrollimenetlusega.
4. Programmi suhtes kohaldatakse määruse (EL) 2021/696 artikli 34 lõikeid 3–7. Käesoleva määruse kohaldamisel tõlgendatakse määruse (EL) 2021/696 artiklis 34 esitatud viidet komponentidele viitena riiklikule taristule, *sealhulgas riiklikele teenustele*, ning kõiki viiteid määruse (EL) 2021/696 artikli 34 lõikele 2 käsitatakse viidetena käesoleva artikli lõikele 3.

Artikkel 31

Kasutusele võetud süsteemi ja teenuste turvalisus

Alati kui süsteemi tegevus või riiklike teenuste osutamine võib mõjutada liidu või selle liikmesriikide julgeolekut, kohaldatakse otsust (ÜVJP) **2021/698**.

Artikkel 32

Turvalisuse akrediteerimise asutus

Programmi riikliku taristu **ja seotud riiklike teenuste** turvalisuse akrediteerimise asutus on määruse (EL) 2021/696 artikli 72 lõike 1 punkti c kohaselt kosmoseprogrammi ametis loodud turvalisuse akrediteerimise nõukogu.

Artikkel 33

Turvalisuse akrediteerimise üldpõhimõtted

Programmiga seotud turvalisuse akrediteerimine toimub määruse (EL) 2021/696 artikli 37 punktides a–j esitatud põhimõtete kohaselt. Käesoleva määruse kohaldamisel tõlgendatakse määruse (EL) 2021/696 artiklis 37 esitatud viidet komponentidele viitena riiklikule taristule ning kõiki viiteid määruse (EL) 2021/696 artikli 34 lõikele 2 käsitatakse viidetena käesoleva määruse artikli 27 lõikele 2.

Artikkel 34

Turvalisuse akrediteerimise nõukogu ülesanded ja koosseis

1. Programmi suhtes kohaldatakse määruse (EL) 2021/696 artiklit 38, välja arvatud selle lõike 2 punkte c–f ja lõike 3 punkti b, ning artiklit 39.
2. ***Lisaks käesoleva artikli lõikes 1 osutatule täidab turvalisuse akrediteerimise nõukogu järgmisi ülesandeid:***
 - a) ***vaatab läbi ja kiidab heaks kõik turvalisuse akrediteerimisega seotud dokumendid, välja arvatud dokumendid, mille komisjon võtab vastu artikli 30 lõike 3 kohaselt;***

- b) nõustab oma pädevuse piires komisjoni artikli 30 lõikes 3 osutatud õigusaktide eelnõude koostamisel, sealhulgas turvalisusnõuete rakendamise korra kehtestamisel, ja esitab oma lõppseisukohta sisaldava avalduse;*
- c) vaatab läbi ja kiidab heaks turvariskihinnangu, mis on koostatud määruse (EL) 2021/696 artikli 37 punktis h osutatud seireprotsessi kohaselt, ning riski- ja ohuanalüüsi, mis on koostatud käesoleva määruse artikli 30 lõike 3 kohaselt, ning teeb koostööd komisjoniga, et kehtestada riskileevendusmeetmed.*

3. Lisaks lõikele 1 ja erandkorras võidakse turvalisuse akrediteerimise nõukogu koosolekutele kutsuda vaatlejatena osalema *üksnes riikliku taristu ja teenustega seotud* töövõtjate esindajad asjaomaste töövõtjatega otseselt seotud küsimuste korral. *Nende osalemise kord ja tingimused sätestatakse turvalisuse akrediteerimise nõukogu kodukorras.*

Artikkel 35

Turvalisuse akrediteerimise nõukogu hääletuskord

Turvalisuse akrediteerimise nõukogu hääletuskorra suhtes kohaldatakse määruse (EL) 2021/696 artiklit 40.

Artikkel 36

Turvalisuse akrediteerimise nõukogu otsuste teatavastegemine ja nende mõju

1. Turvalisuse akrediteerimise nõukogu otsuste suhtes kohaldatakse määruse (EL) 2021/696 artikli 41 lõikeid 1–4. Käesoleva määruse kohaldamisel tõlgendatakse määruse (EL) 2021/696 artiklis 41 esitatud viidet komponentidele viitena riiklikule taristule.
2. Turvalisuse akrediteerimise nõukogu töö ajakava ei tohi takistada käesoleva määruse artikli **41 lõikes 1** osutatud tööprogrammides ette nähtud tegevuse ajakavakohast rakendamist.

Artikkel 37

Liikmesriikide roll turvalisuse akrediteerimisel

Programmi suhtes kohaldatakse määruse (EL) 2021/696 artiklit 42.

Artikkel 38

Salastatud teabe kaitse

1. Programmiga seotud salastatud teabe suhtes kohaldatakse määruse (EL) 2021/696 artiklit 43.
2. ***Kui liidu institutsioonide ja ESA vahel sõlmitud julgeolekut ja salastatud teabe vahetamist käsitlevast lepingust ei tulene teisiti, võib ESA luua ELi salastatud teavet seoses talle artikli 28 lõigete 1 ja 2 kohaselt delegeeritud ülesannetega.***

VII peatükk

Rahvusvahelised suhted

Artikkel 39

Kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide osalemine programmis

1. Vastavalt tingimustele, mis on sätestatud ELi toimimise lepingu artikli 218 kohaselt sõlmitud erilepingutes, millega reguleeritakse kolmandate riikide osalemist liidu programmides, võivad programmis osaleda EMP liikmeks olevad EFTA liikmed, samuti järgmised kolmandad riigid:

- a) ühinevad riigid, kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaatriigid vastavalt nende riikide liidu programmides osalemise üldpõhimõtetele ja üldtingimustele, mis on sätestatud vastavates raamlepingutes ja assotsiatsiooninõukogu otsustes või muudes samalaadsetes kokkulepetes, ning vastavalt eritingimustele, mis on sätestatud liidu ja nende riikide vahelistes lepingutes;
- b) Euroopa naabruspoliitika riigid vastavalt nende riikide liidu programmides osalemise üldpõhimõtetele ja üldtingimustele, mis on sätestatud vastavates raamlepingutes ja assotsiatsiooninõukogu otsustes või muudes samalaadsetes kokkulepetes, ning vastavalt eritingimustele, mis on sätestatud liidu ja nende riikide vahelistes lepingutes;
- c) kolmandad riigid, mis ei ole hõlmatud punktidega a ja b.

2. Programmis võivad osaleda rahvusvahelised *organisatsioonid* kooskõlas ELi toimimise lepingu artikli 218 kohaselt sõlmitud *erilepingutega*.
3. Lõigetes 1 ja 2 osutatud erilepinguga:
 - a) tagatakse õiglane tasakaal liidu programmides osaleva kolmanda riigi või rahvusvahelise organisatsiooni osamaksete ja saadava kasu vahel;
 - b) määratakse kindlaks programmides osalemise tingimused, sealhulgas eri programmide osamaksete kalkulatsioon, ja halduskulud;
 - c) ei anta kolmandale riigile ega rahvusvahelisele organisatsioonile liidu programmiga seoses otsustusõigust;
 - d) on kindlustatud liidu õigus tagada usaldusväärne finantsjuhtimine ja kaitsta oma finantshuve.

■

4. Ilma et see mõjutaks lõigetes 1, 2 ja 3 sätestatud tingimusi, võib komisjon julgeoleku huvides kehtestada rakendusaktidega lisanõudeid kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide osalemisele programmis, kui see on kooskõlas *lõigetes* 1 ja 2 osutatud kehtivate lepingutega.

Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli *47 lõikes 3* osutatud kontrollimenetlusega.

Artikkel 40

Kolmandate riikidele ja rahvusvaheliste organisatsioonide juurdepääs riiklikele teenustele

Kolmandatel riikidel ja rahvusvahelistel organisatsioonidel võib olla juurdepääs riiklikele teenustele, kui:

- a) nad sõlmivad ELi toimimise lepingu artikli 218 kohase lepingu, milles sätestatakse riiklikele teenustele juurdepääsu tingimused;
- b) nad järgivad määruse (EL) 2021/696 artikli 43 lõiget 1.

Käesoleva määruse kohaldamisel tõlgendatakse määruse (EL) 2021/696 artikli 43 lõikes 1 esitatud viidet kosmoseprogrammile viitena käesoleva määrusega loodud programmile.

VIII peatükk

Programmitöö, seire, hindamine ja kontroll

Artikkel 41

Programmitöö, seire ja aruandlus

1. Programmi rakendatakse finantsmääruse artiklis 110 osutatud tööprogrammide kaudu. Tööprogrammides määratakse kindlaks programmi eesmärkide saavutamiseks vajalikud meetmed ja nendega seotud eelarve ning, kui see on kohaldatav, segarahastamistoiminguteks ette nähtud kogusumma. Need tööprogrammid täiendavad GOVSATCOMi komponendi tööprogramme, millele on osutatud määruse (EL) 2021/696 artiklis 100.

Komisjon võtab tööprogrammid vastu rakendusaktidega. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli **47 lõikes 3** osutatud kontrollimenetlusega.

2. Näitajad, mille abil antakse aru programmi edusammudest artiklis 3 osutatud üld- ja erieesmärkide saavutamisel, on esitatud lisa.
3. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga **45** vastu delegeeritud õigusakte lisa muutmiseks seoses näitajatega, kui seda peetakse vajalikuks, ning käesoleva määruse täiendamiseks seire- ja hindamisraamistiku kehtestamist käsitlevate sätetega.

4. Kui see on tungiva kiireloomulisuse tõttu vajalik, kohaldatakse käesoleva artikli alusel vastu võetavatele delegeeritud õigusaktidele artiklis **46** sätestatud menetlust.
5. Tulemusaruannete süsteemiga tagatakse, et programmi rakendamise ja selle tulemuste seireks vajalikke andmeid kogutakse tõhusalt, tulemuslikult ja õigel ajal.

Selleks kehtestatakse liidu rahaliste vahendite saajatele ja asjakohasel juhul liikmesriikidele proportsionaalsed aruandlusnõuded.
6. Lõike 2 kohaldamisel peavad liidu rahaliste vahendite saajad esitama asjakohase teabe. Tööülesannete täitmise kontrolliks vajalikke andmeid kogutakse tõhusalt, tulemuslikult ja õigel ajal.

Artikkel 42

Hindamine

1. Komisjon korraldab programmi hindamise piisavalt aegsasti, et selle tulemusi saaks kasutada otsustusprotsessis.
2. ***Komisjon teavitab Euroopa Parlamenti ja nõukogu hiljemalt ... [üks aasta pärast käesoleva määruse jõustumist] ja seejärel igal aastal peamistest järeldustest seoses programmi esialgse rakendamisega, sealhulgas määratlemistoimingute lõpuleviimise, kasutajate vajaduste konsolideerimise ja rakenduskavadega, samuti asjaomaste sidusrühmade seisukohtadest liidu ja liikmesriikide tasandil.***

3. Komisjon hindab **30. juuniks 2026** programmi rakendamist, *pidades silmas artiklis 3 osutatud eesmärke*. Selleks hindab komisjon järgmist:
- a) *turvalise ühenduse süsteemi ja programmi alusel osutatud teenuste tulemuslikkus, eelkõige lühike latentsusaeg, usaldusväärsus, autonoomia ja ülemaailmne juurdepääs;*
 - b) *juhtimis- ja rakendamismudelid ning nende tõhusus;*
 - c) programmi kasutajate vajaduste areng;
 - d) *programmi koostoime ja vastastikune täiendavus liidu teiste programmidega, eelkõige GOVSATCOMi ja liidu kosmoseprogrammi muude komponentidega;*
 - e) *olemasoleva suutlikkuse areng, uuendused ja uute tehnoloogiate väljatöötamine kosmoseökosüsteemis;*
 - f) *iduettevõtjate ja VKEde osalemine kogu liidus;*

- g) programmi keskkonnamõju, võttes arvesse artiklis 8 sätestatud kriteeriume;*
- h) ülekulud, projektidele kehtestatud tähtaegadest kinnipidamine ning programmi juhtimise ja haldamise tulemuslikkus;*
- i) programmi tegevuste tulemuslikkus, tõhusus, asjakohasus, sidusus ja liidu lisaväärtus.*

Kui see on kohane, lisatakse hinnangule asjakohane ettepanek.

4. Programmi hindamisel võetakse arvesse tulemusi, mis on saadud GOVSATCOMi komponendi hindamisel määruse (EL) 2021/696 artikli 102 kohaselt.
5. Komisjon edastab hindamiste tulemused koos oma tähelepanekutega Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele.
6. Käesoleva määruse rakendamisega seotud üksused esitavad komisjonile andmed ja teabe, mida on vaja lõikes 1 osutatud hindamise korraldamiseks.

7. Kaks aastat pärast täieliku töövalmiduse saavutamist ja pärast seda iga kahe aasta järel esitab amet pärast konsulteerimist asjaomaste sidusrühmadega turuaruande, milles käsitletakse programmi mõju *liidu* kommertssatelliitide sektorile *nii kosmosetaristu kui ka -teenuste* sektoris, et tagada võimalikult vähene konkurentsi mõjutamine ja säilitada innovatsioonistiimulid.

Artikkel 43

Auditid

Auditid liidu rahalise toetuse kasutamise kohta, mille on teinud isikud või üksused, sealhulgas muud kui need, kes on saanud auditiks volituse liidu institutsioonidelt või asutustelt, on aluseks finantsmääruse artikli 127 kohasele üldisele kindlusele.

Artikkel 44

Isikuandmete ja privaatsuse kaitse

Isikuandmete töötlemine käesoleva määrusega ettenähtud ülesannete täitmisel või tegevuste raames, sealhulgas ameti poolt, toimub vastavalt isikuandmete töötlemise suhtes kohaldatavale õigusele, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustele (EL) 2016/679³⁵ ja (EL) 2018/1725³⁶.

³⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

³⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39).

IX peatükk
Delegeeritud õigusaktid ja rakendusaktid

Artikkel 45

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.
2. **Artikli 8 lõikes 4 ja artikli 41** lõikes 3 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile kuni 31. detsembrini 2028.
3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad **artikli 8 lõikes 4 ja artikli 41** lõikes 3 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.
4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.

5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.
6. *Artikli 8 lõike 4 või artikli 41* lõike 3 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Artikkel 46

Kiirmenetlus

1. Käesoleva artikli kohaselt vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub viivitamata ja seda kohaldatakse seni, kuni selle suhtes ei esitata vastuväidet kooskõlas lõikega 2. Delegeeritud õigusakti teatavakstegemisel Euroopa Parlamendile ja nõukogule põhjendatakse kiirmenetluse kasutamist.
2. Nii Euroopa Parlament kui ka nõukogu võivad delegeeritud õigusakti suhtes esitada vastuväiteid artikli *45 lõikes 6* osutatud korras. Sellisel juhul tunnistab komisjon pärast seda, kui Euroopa Parlament või nõukogu teatab oma otsusest esitada vastuväide, õigusakti viivitamata kehtetuks.

Artikkel 47
Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab määruse (EL) 2021/696 artikliga 107 loodud programmikomitee GOVSATCOMi koosseisus. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.

Käesoleva määruse artikli **5 lõikes 3** ja artikli **30 lõikes 3** osutatud rakendusaktide vastuvõtmiseks kohtub käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud programmikomitee määruse (EL) 2021/696 artikli 107 lõike 1 punktis e osutatud julgeolekukoosseisus.

Käesoleva määruse artikli 9 lõikes 2 ja artikli 10 lõikes 4 osutatud rakendusaktide vastuvõtmiseks kaasatakse nõuetekohaselt programmikomitee määruse (EL) 2021/696 artikli 107 lõike 1 punktis e osutatud julgeolekukoosseisus.

2. ***Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 4.***
3. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

4. Kui programmikomitee ei esita käesoleva määruse artikli **30 lõikes 3** osutatud rakendusakti eelnõu kohta arvamust, ei võta komisjon rakendusakti eelnõu vastu ning kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artikli 5 lõike 4 kolmandat lõiku.

X peatükk

Ülemineku- ja lõppsätted

Artikkel 48

Teave, teavitamine ja avalikustamine

1. Liidu rahaliste vahendite saajad märgivad ära nende vahendite päritolu ja tagavad liidu rahastamise nähtavuse, eriti meetmete ja nende tulemuste tutvustamisel, andes eri sihtrühmadele, sealhulgas meediale ja üldsusele, selle kohta sidusat, tulemuslikku ja proportsionaalset suunatud teavet.
2. Komisjon rakendab programmi, programmi raames võetud meetmete ja saavutatud tulemustega seotud teabe- ja teavitamismeetmeid.
3. Programmile eraldatud rahaliste vahenditega panustatakse samuti liidu poliitiliste prioriteetide tutvustamisse niivõrd, kui need on seotud artiklis 3 osutatud eesmärkidega.

Artikkel 49

Teenuste järjepidevus pärast aastat 2027

Vajaduse korral võib kanda liidu eelarvesse assigneeringuid ka pärast 2027. aastat, et katta kulusid, mida on vaja artiklis 3 osutatud eesmärkide saavutamiseks, selleks et oleks võimalik hallata meetmeid, mis ei ole programmi lõpuks veel lõpule viidud, samuti kriitiliste operatiivtoimingute ja teenuste osutamise kulusid.

Artikkel 50

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub *kolmandal* päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

....

Euroopa Parlamendi nimel

Nõukogu nimel

president

eesistuja

PROGRAMMI HINDAMISNÄITAJAD

Programmi seiratakse hoolikalt rea näitajate põhjal, mis on ette nähtud selleks, et mõõta, millises ulatuses on programmi erieesmärgid saavutatud, ning minimeerida halduskoormust ja -kulusid. Selleks kogutakse andmeid järgmiste põhinäitajate kohta.

1. Artikli 3 lõike 1 punktis a osutatud üldeesmärk

Näitaja 1.1: liikmesriikide valitsustel ning liidu institutsioonidel, organitel ja asutustel on 2024. aastal juurdepääs esimeste riiklike teenuste valikule

Näitaja 1.2: liikmesriikide valitsustel ja liidu institutsioonidel, organitel ja asutustel on 2027. aastal juurdepääs täielikule töövalmidusele, mis vastab teenuste portfellis kindlaks määratud kasutajate vajadustele ja nõudlusele

Näitaja 1.3: riikliku teenuse kättesaadavuse protsent iga kasutusele võetud riikliku teenuse puhul

Näitaja 1.4: iga kogu maailmas kasutusele võetud riikliku teenuse kiirus, ribalaius ja latentsus

Näitaja 1.5: kõigi kasutusele võetud riiklike teenuste geograafilise kättesaadavuse protsent liikmesriikide territooriumil

Näitaja 1.6: teenuste portfelliga seotud kasutusele võetud teenuste protsent

Näitaja 1.7: iga kasutusele võetud teenuse olemasoleva suutlikkuse protsent

Näitaja 1.8: lõpuleviimise kulud

Näitaja 1.9: programmis osalejate arv ning kooskõlas artikliga 39 programmis osalevate kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide arv

Näitaja 1.10: liidu institutsioonide poolt liiduvälistelt osalejatelt ostetud satelliitide suutlikkuse areng

Näitaja 1.11: mujalt kui liidu territooriumilt või EMP liikmeks olevalt EFTA liikme territooriumilt toimunud orbiidile saatmiste arv

Näitaja 1.12: valitsuselt loa saanud kasutajate arv liidus

■

2. Artikli 3 lõike 1 punktis b osutatud üldeesmärk

Näitaja 2.1: kommertsteenuste kättesaadavuse protsent

Näitaja 2.1: satelliidipõhise *ülemaailmse* kommerts-lairibateenuse *kiirus, ribalaius, usaldusväärsus ja latentsus*

Näitaja 2.3: leviaukude protsent liikmesriikide territooriumil

Näitaja 2.4: erasektori investeeritud summa

3. Artikli 3 lõike 2 punktis a osutatud erieesmärk

Näitaja 3.1: GOVSATCOMi keskused saavad osutada turvalise ühenduse süsteemist tulenevaid teenuseid

Näitaja 3.2: liidu olemasoleva võimekusressursi täielik integreerimine GOVSATCOMi maapealse taristu integreerimise kaudu

4. Artikli 3 lõike 2 punktis b osutatud erieesmärk

■

Näitaja 4.1: liikmesriikide telekommunikatsioonivõrkude suuremate katkestuste arv aastas, *mis on tingitud kriisiolukordadest* ja mis tänu turvalise ühenduse süsteemi *pakutavatele riiklikele teenustele* väheneb

Näitaja 4.2: *valitsuselt loa saanud* kasutaja rahulolu turvalise ühenduse süsteemi toimimisega, *mida mõõdetakse iga-aastase uuringu abil*

Näitaja 4.3: eri tehnoloogiate ja sideprotokollide valideerimine ja akrediteerimine

5. Artikli 3 lõike 2 punktis c osutatud erieesmärk

Näitaja 5.1: EuroQCI toimimiseks vajalike orbiidil ja töökorras olevate satelliitide arv

6. Artikli 3 lõike 2 punktis d osutatud erieesmärk

Näitaja 6.1: satelliitide arv orbiidisõlme kohta 2025., 2026. ja 2027. aastal

7. Artikli 3 lõike 2 punktis e osutatud erieesmärk

Näitaja 7.1: riiklik taristu ja sellega seotud riiklikud teenused, mis on läbinud turvalisuse akrediteerimise

■

Näitaja 7.2: turvalise ühenduse süsteemiga seotud küberturvalisuse intsidentide arv aastas ja mõju raskusaste ning elektromagnetiliste häirete arv (salastatud teave)

8. Artikli 3 lõike 2 punktis f osutatud erieesmärk

Näitaja 8.1: liidu kosmoseprogrammi muid komponente teenindavate satelliitide allsüsteemide, sealhulgas kasulike laadungite arv ■

9. Artikli 3 lõike 2 punktis g osutatud erieesmärk

Näitaja 9.1: *programmis osalevate iduettevõtjate, VKEde ja keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate arv ja seotud protsent lepingu väärtusest*

Näitaja 9.2: *üldine osakaal lepingute väärtusest, mille kohta põhipakkujad on sõlminud allhankelepingu VKEdega, kes ei ole pakkuja kontserni sidusettevõtjad, ja nende piiriülese osaluse osakaal*

Näitaja 9.3: *nende liikmesriikide arv, kust pärit iduettevõtjad ja VKEd programmis osalevad*

10. Artikli 3 lõike 2 punktis h osutatud erieesmärk

Näitaja 10.1: uute ■ satelliitside ■ kasutajate arv *strateegilist huvi pakkuvates geograafilistes piirkondades väljaspool liitu*

Näitaja 10.2: *nõutavate teenuste geograafilise kättesaadavuse protsent strateegilist huvi pakkuvates piirkondades väljaspool liitu*

Näitaja 10.3: *riikide arv, kus satelliitide lairibaiühendus on tarbijatele kättesaadav*

11. Artikli 3 lõike 2 punktis i osutatud erieesmärk

Näitaja 11.1: *programmi arendamisel, tootmisel ja kasutuselevõtul tekkiv kasvuhoonegaaside jalajälg*

Näitaja 11.2: *aktiivsete satelliitide, kasutusest kõrvaldatud ja taaskasutusse võetud satelliitide arv*

Näitaja 11.3: *satelliidikogumi tekitatud kosmosejätmete hulk*

Näitaja 11.4: *lähikontaktide arv*

Näitaja 11.5: ELi kosmose jälgimise ja seire konsortsiumiga jagatud satelliitide efemeriidide andmed

Näitaja 11.6: astronoomilistele vaatlustele avalduva valguse peegelduse mõju asjakohane mõõtmine

Käesoleva õigusakti kohta on tehtud kaks avaldust, mis on kättesaadavad *Euroopa Liidu Teatajas* [väljaannete talituse lisatav: (ELT C XXX, XX.XX.2023, lk XX)] ja järgmise lingi (järgmiste linkide) kaudu: [väljaannete talitus: palun lisada link (lingid) avaldustele].

Ühine poliitiline avaldus liidu turvalise ühenduvuse programmi rahastamise kohta aastatel 2023–2027

Ilma et see piiraks eelarvapädevate institutsioonide õigusi iga-aastases eelarvemenetluses, lepivad **Euroopa Parlament ja nõukogu** kokku selles, et liidu turvalise ühenduvuse programmi aastateks 2023–2027 rahastatakse aastatel 2023–2027 soovituslikult järgmiselt:

- 200 miljonit eurot rubriigi 1 ja rubriigi 5 mittesihtotstarbelistest varudest;
- 1,450 miljardit eurot rubriikide 1, 5 ja 6 kohastest toetustest.

Ühine poliitiline avaldus programmiga „Euroopa horisont“ seoses vabastatud vahendite taaskasutamise kohta

Ühisdeklaratsioonis, mis käsitleb vabastatud vahendite taaskasutamist seoses teadusprogrammiga⁷, leppisid Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kokku, et nad teevad teadusprogrammi jaoks aastatel 2021–2027 uuesti kättesaadavaks kulukohustuste assigneeringud, mis vastavad kuni 0,5 miljardile eurole (2018. aasta hindades) vabastatud kulukohustuste summast, mis tuleneb raamprogrammi „Euroopa horisont“ või sellele eelnenud programmi „Horisont 2020“⁸ kuuluvate projektide täielikust või osalisest rakendamata jätmisest, nagu on sätestatud finantsmääruse artikli 15 lõikes 3.

Avalduses⁹, mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrust (EL) 2021/695, millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Euroopa horisont“ ja kehtestatakse selle osalemis- ja levitamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1290/2013 ja (EL) nr 1291/2013, leppisid Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kokku selle summa soovituslikus jaotuses, mis on kuni 300 000 000 eurot 2018. aasta püsivhindades teemavaldkonnale „Digivaldkond, tööstus ja kosmos“, eelkõige kvantteadusele.

Ilma et see piiraks eelarvepädevate institutsioonide volitusi iga-aastase eelarvemenetluse raames ja komisjoni volitusi eelarve täitmisel, lepivad **Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon** kokku, et programmi „Euroopa horisont“ teemavaldkonnas „Digivaldkond, tööstus ja kosmos“ eraldatakse soovituslikult 200 000 000 eurot 2018. aasta püsivhindades turvalise ühenduvuse alastele teadusuuringutele.

⁷ ELT C 444 I, 22.12.2020, lk 3.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1291/2013, millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Horisont 2020“ aastateks 2014–2020 ning tunnistatakse kehtetuks otsus nr 1982/2006/EÜ (ELT L 347, 20.12.2013, lk 104).

⁹ ELT C 185, 12.5.2021, lk 1.